

armika

29

chráněná krajinná oblast

SLAVKOVSKÝ LES

ARNIKA

INFORMAČNÍ A METODICKÝ LIST · CHKO

č. 29 · 1991

ZA PŮVODNOST A OBSAHOVOU SPRÁVNOST
PŘÍSPĚVKŮ RUČÍ AUTOŘI

Stanislav Burachovič
O PLANĚM VLASTENČENÍ
(str.299)

Petr Nevečeřal
CHN KŘÍŽKY DNES
(str.300)

Otakar Rabštejnek
SKRYTÁ KRÁSA ROSTLIN
(str.301)

Miroslav Trégler
PRVOSENKY SLAVKOVSKÉHO LESA
(str.302)

Stanislav Wieser
ZNOVUOBJEVOVÁNÍ SMÍRČÍCH KŘÍŽŮ
(str.303)

Jindřich Horáček
NOVĚ OBJEVENÉ KAMENOKŘÍŽE
(str.304)

Jindřich Horáček
Kyselka u Podhorního mlýna
(str.308)

Ladislav Plachý
HOŘAVKA DUHOVÁ
(str.310)

Zdeněk Huml
ÚTRŽKY Z HISTORIE
(str.311)

Helena Kholová/Svatopluk Šedivý
NAŠE PŘÍRODNÍ RÁJE
(str.314)

Zdeněk Němec
ROZŠÍŘENÍ JERÁBU PTAČÍHO
(str.316)

TŘEŠEŇ PTAČÍ
(str.316)

DŘEVINY SPR ŠEMNICKÁ SKÁLA
(str.317)

ROSTLINNÝ NANISMUS V CHKO SL
(str.318)

SPÁLA RŮŽOVITÝCH
(str.318)

ROZŠÍŘENÍ ŘEŠETLÁKU POČISTIVÉHO
(str.318)

ZAJÍMAVÉ DŘEVINY U PODHORNÍ NÁDRŽE
(str.319)

Stanislav Burachovič
KARLOVARSKÝ REZNIK PRŮKOPNÍKEM
SJEDNOCENÉ EVROPY
(str.320)

Stanislav Burachovič
KDYŽ SE ŘEKNE BRUNNENUHR
(str.321)

Miroslav Trégler
HOŘEPNÍK TOLITOVITÝ
(str.322)

Josef Brtek
DALŠÍ OBĚT VANDALISMU
(str.324)

Stanislav Wieser
ROZHLEDOVÁ MÍSTA
(str.326)

Josef Dostál
SLEZINÍK KLAMNÝ
(str.327)

Jan Harváněk
HISTORIE OBCÍ
(str.328)

Jan Harváněk
ROŽEC KUŘICKOLISTÝ
(str.331)

Barevná fotografie na přední straně obálky: SLEZINÍK KLAMNÝ V CHN KŘÍŽKY. Barevná fotografie na zadní straně obálky: PANORAMA HŘEBENE SLAVKOVSKÉHO LESA Z PLEŠIVCE
obě fotografie STANISLAV WIESER

ARNIKA - informační a metodický list, jako nepravidelník vydává Správa chráněné krajinné oblasti Slavkovský les pro aktiv dobrovolných spolupracovníků. Uzávěrka tohoto čísla (29/1991) 10. října 1991. Řídí redakční rada ve složení: RNDr. Jaroslav Boček, PhDr. Stanislav Burachovič, ing. Josef Královec, CSc., Ellen Volavková, prom. psych. Odpovědný redaktor Jan Harváněk. Adresa redakce: Správa chráněné krajinné oblasti Slavkovský les, Anglická 119/15, 353 01 Mariánské Lázně. Tisk barevné obálky: Tiskárny SNP MARTIN
Tisk TISKÁRNA KUBEŠ, LOKETSKÁ 10, KARLOVY VARY, tel. 43240

MNOŽÍ LIDÉ, KDYBY NEMOHLI PROJEVOVATI LÁSKU K VLASTI ODPOREM,
ŠOVINISMEM PROTI JINÉMU NÁRODU, BYLI BY BRZY
SE SVÝM VLASTENECTVÍM V KONCÍCH.

T.G. MASARYK

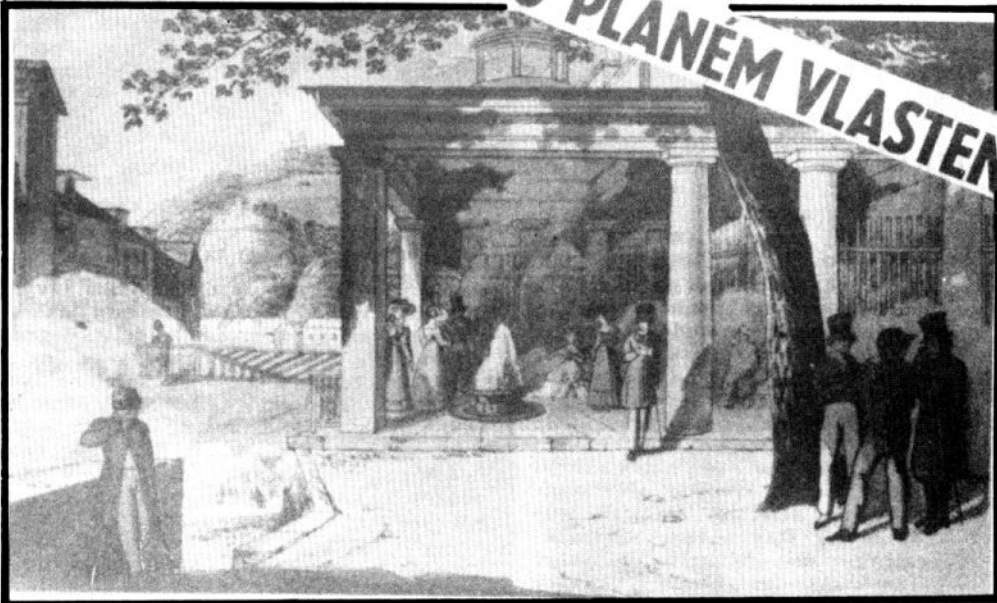
Radikální obnova zchátralé stavební substance
Karlových Varů si vyžaduje obrovské finanční investice.
V Česku ty peníze nejsou a nebudou, je zbytečné si něco namlouvat.
Jejich jediným možným zdrojem je kapitálová spoluúčast
movitého zahraničního investora.

Tož sem s ním, ať už ty Vary k něčemu vypadají, řekne většina
soudných lidí. Jinou řečí však mluví tzv. vlastenci.
Jen sem probíha nepouštějte cizince, spolknou nás,
staneme se otroky ve vlastní zemi, nedopusíte rozprodej státu,
no, a hlavně ať sem nelezou Němci!

Chápu, že tyto a podobné názory vyvěrají z mnohých bolestivých životních
zkušeností. Budiž. Doba je však už jiná, nepíše se rok 1938,
1945, 1948 či 1968.

Připusíme, že ti tzv. vlastenci a nacionalisté
jsou do jisté míry varováním. Na druhé straně však působí
i jako brzda nezbytných ekonomických procesů.

Ona brzda se dnes leckomu náramně hodí do jeho politického krámu.
Z řad planých vlastenců se rekrutuje většina těch,

kteří Karlovy Vary raději nechají spadnout,
nežli by do nich nechali jakoukoliv formou vstoupit zahraniční kapitál.
Jsou to lidé upřímného přesvědčení o neomylnosti
své pravdy, náš publicista dr. Petr Příhoda o nich píše,
že trpí syndromem osobního nezvládnutí dějin.
Bojím se, že tito "vlastenci" budou ještě dlouho hrát prim.
Ke škodě Karlových Varů a celé společnosti.
Nevadí, že budeme obklopeni ruinami, jen když budou pevně v českých rukách!
A budeme-li ve své z á s a d o v o s t i vytrvalí,
zůstanou nám ruiny na věčné časy a nikdy jinak!
Vzhůru do Evropy!
Je třeba vidět naši truchlivou ekonomickou situaci zcela realisticky.
Buď přistoupíme ve Varech na širokou zahraniční
kapitálovou účast a získáme šanci
k regeneraci slavného vřídelního města, nebo si budeme
planě vlastenčit, řečnit, lustrovat, vyčítat, závidět
a pracovat k totálnímu ú p a d k u perly
západočeských lázní.

Dr. Stanislav Burachovič

PETR
NEVEČERÁL

CHN KŘÍŽKY DNES

Již při pouhé procházce po hadcovém hřebeni zaznamenáme celý soubor negativních změn, které během posledních desetiletí ve chráněném nalezišti Křížky proběhly. Celé JV úbočí pohltily třtiny (*Calamagrostis arundinacea* a *villosa*); keříčková společenstva silně prosychají - jak vřes (*Calluna vulgaris*), tak vřesovec (*Erica herbacea*). Popisovaný jev je nejvýraznější na jižních stranách vystavených převládajícímu směru větrů. Abychom spočítali jednotlivé a izolované trsy rožce kuříčkolistého (*Cerastium alsinifolium*), nemusíme absolvovat ani základní školu (podobný stav, co se vitality a izolovanosti trsů týče, je i na okolních lokalitách); obtížně se hledá i sleziník hadcový (*Asplenium cuneifolium*) - při počítání trsů rožce jsem jej nenalezl, ačkoliv se jedná o typickou hadcovou kapradinu.

Co vedlo k tomuto stavu? Především snaha konzervovat dynamický systém vyloučením činnosti (např. pastvy), které udržovaly iniciační sukcesní stadia. Navíc v době, kdy stoupá tlak lidského hospodaření na všechny složky přírody. Jeho negativní dopad se nejdříve projevuje na územích izolovaných s malou rozlohou a tedy s omezenou schopností tlaky vyrovnávat. Ponechání lokality svému vývoji spolu s eutrofizací (způsobenou intenzivním zemědělstvím v těsné blízkosti CHN a zvýšeným spadem dusíkatých látek z atmosféry: 10 kg.ha⁻¹.rok⁻¹; údaj z roku 1985) na stanoviště vyvolaly expanzi trav, nyní podmínkami stanoviště oproti pomalu ros-

toucím keříčkovým společenstvům zvýhodněných. Velké množství travami nahromaděnými stařiny přispívá k další degradaci stanoviště. Přírozená dekompozice na suchých a teplých stranách probíhá velice pozvolna. Jedinečnost hadců je dána charakteristickými vlastnostmi substrátu (vysoký obsah MgCO₃, Fe, Cr, Ni..., a naopak nedostatek dusíkanů, fosforečanů a vápenatých iontů), se kterými se vyrovnaly jen některé rostliny, zatímco pro většinu je stres přílišný. Dnes však jako by byla tato selekční schopnost hadce minulostí.

Kromě přímé konkurence mezi rostlinami se na stavu CHN podepisuje přirozené stárnutí chamaefytů (keříčků). Jejich regeneraci ztěžuje počasí posledních let (nedostatečná sněhová pokrývka + mrazy...), které vřes a vřesovec vyžadující oceánické klima, těžko snášejí.

Smrkový nálet byl již redukován, přesto bych doporučil dostatečné vymýcení smrků v části u silnice, kde na plochy pod bývalými korunami chamaefyty (zvláště brusinky - *Rhodococcus vitis-idaea*) úspěšně pronikají. Tolik diskutovaná naučná stezka díky plošnému sešlapu v přední části CHN a ohrožení dnes nejbohatšího porostu rožce i křížů, nijak podstatně nepřispěla.

Z výše uvedeného vyplývá, že zavedení vhodného managementu (pastva, umělé vytvoření podmínek pro cecis rožce) v CHN Křížky, je dnes neoddiskutovatelnou nutností.

ZAJÍMAVOSTI KOLEM PETRKLÍČŮ

Svůj název si petrklíče vysloužily proto, že kvetou brzo na jaře a lidová pranostika říká, že jsou klíčem, kterým sv. Petr otevírá brány jara. Mimoto se tvrdilo, že otevírá cesty ke skrytým pokladům, čímž bylo symbolicky myšleno nové probuzení jarní přírody.

Prohlédneme-li si pozorně jejich květy, jistě nám neunikne určitá zvláštnost. U některých květů je blizna nad tyčinkami, zhruba tam, kde koruna přechází v trubkovitý útvar, a tyčinky jsou pak asi uprostřed této trubky. U některých květů pak bliznu neuvidíme, protože je asi uprostřed trubky, a tyčinky jsou naproti tomu nahoře. Přiložíme-li pak oba typy květů k sobě, zjistíme, že poloze tyčinek jednoho květu odpovídá poloha blizny květu druhého. Tuto zajímavost pozoroval slavný Darwin, který zjistil, že nejlépe se semena vyvíjejí, přijde-li pyl z vysokých tyčinek na vysokou bliznu a naopak. Toto zařízení je ochranou před samoopylením. Opylení zprostředkují čmeláci nebo motýli žlutásci.

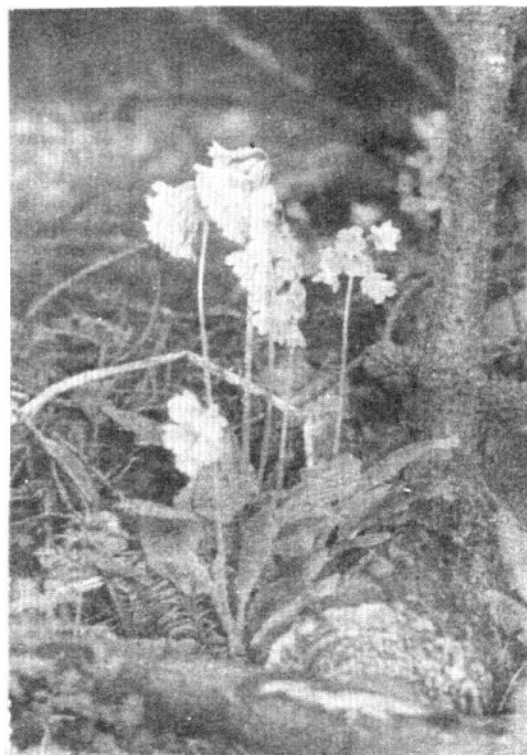
Petrklíč dosáhl největší obliby v Anglii od té doby, kdy se stal zamilovaným květem státníka lorda Beaconsfielda, předsta-

vitele konzervativní strany. Lord Beaconsfield totiž při určité sázce vyhrál petrklíčový věneček, který měla na hlavě jedna z přítomných dam. Když ho pak ona dáma zvala na zdvořilostní návštěvu, netušil, že ji vidí naposledy. Tragicky zahynula, o čemž však lord nevěděl. Když svojí návštěvu ohlašoval a bylo mu oznámeno, že paní domu je mrtva, byl hluboce dojat. Od té doby se stal petrklíč nerozlučnou ozdobou knoflíkové dírky lordova saka a znakem přívrženců konzervativní strany. V Anglii bylo totiž v té době zvykem bohatých osob nosit v knoflíkové dírce denně čerstvou květinu. Bylo to nákladné a tak bylo možné na veřejnosti ukázat své bohatství. Také ve výroční den lordovy smrti (zemřel 19. dubna 1882) tone jeho pomník ve žluté záplavě petrklíčových květů.

Název petrklíč je tedy totožný s odborným názvem prvosenka (primule). Původem jsou z Asie, kde se staly již v minulosti módní domácí květinou. Pro někoho však mohou být značně nepříjemné. Jejich listy jsou totiž porostlé jemnými a dutými chloupky, vyplněnými zvláštním sekretem, který vyvolává po dotyku u některých lidí záněty pokožky. Tyto chloupky jsou přirozenou ochranou primulí proti býložravcům.

(O. Rabšteinek: Skrytá krása rostlin)

Vlevo: PRVOSENKA JARNÍ na Andělské Hoře. Vpravo: PRVOSENKA VYŠŠÍ pod Lazurovou horou u Kosího potoka.

PRVOSENKA JARNÍ (*Primula veris*): f-plod, r-řez květem, v-řez plodem.

Nejnámějšími trvalkami jarní přírody jsou "petrkliče", jak se lidově říká prvosenkám. Nechybí samozřejmě ani ve Slavkovském lese.

Na vlhčích a chladnějších stanovištích kvete od konce března do května *p r v o s e n k a v y š š í* (*Primula elatior*), zatímco teplejší a sušší stanoviště zdobí v dubnu a květnu *p r v o s e n k a j a r n í* (*Primula veris*). Obě prvosenky jsou částečně chráněnými druhy podle stále ještě platné vyhlášky č.54 z roku 1958.

Vzájemné odlišení druhů je nejsnazší podle barvy květní koruny a tvaru kalicha. Zatímco prvosenska jarní má květy žloutkově žluté a kalich poněkud nafouklý, hranatý, světle zelený a odstávající od květní koruny, má prvosenska vyšší květy sírově žluté a kalich přisedlý ke květní koruně se znatelně zelenějšími hranami. Oba druhy rostou jak na osvětlených plochách (louky), tak v méně či více zastíněných lokalitách (například u prvosenky vyšší pobřežní olšiny, u prvosenky jarní pak jarní křoviny a listnaté meze či háje).

Prvosenku vyšší je možné spatřit například v údolích říčky Teplé, Kosového a Jilmového poto-

PRVOSENKY Slavkovského lesa

MIROSLAV
TRÉGLER

ka a u jejich přítoků, stejně jako na prameništích a vlhkých loukách v centrální části chráněné krajinné oblasti (okolí Nové Vsi) a na Karlovarsku v okolí Javorné, Pily, Rybníčné, ale jistě i jinde.

Prvosenska jarní není vzhledem k nedostatku vhodných stanovišť ve Slavkovském lese tak hojná jako předešlý druh. Nicméně i zde se nachází řada pěkných lokalit, například v okolí Lázní Kynžvartu, Bečova a Karlových Varů (Trávník, Andělská Hora).

Občas najdeme i místo s výskytem obou druhů najednou, jako je tomu například v aleji Svobody v prostoru Jeleního rybníka, či na stránkách nad Bečovem.

Prvosenky jsou příjemnými průvodci při jarních toulkách Slavkovským lesem. Umocňují pocit sounáležitosti s přírodou. Lidé, kteří je v rozporu se zákonem přesazují ke svým obydlím, ještě nepochopili, že nejkrásnější je květina tam, kde je její domov.

Použitá literatura: Rabšteinek/Poruba: LESNÍ ROSTLINY VE FOTOGRAFII

PRVOSENKA VYŠŠÍ (*Primula elatior*): d - plodný okolík.

KŘÍŽ LEŽÍCÍ VLEVO U SILNICE
OD MNICHOVA K POUTNOVU BYL
V ROCE 1940 EVIDOVÁN W.von
DREYHAUSENEM U POLNÍ CESTY
OD MNICHOVA DO POPOVIC.ZNOVU-
OBJEVEN BYL PRO EVIDENCI V AŠI
17.ZÁŘÍ 1991

text a foto:
ING.STANISLAV WIESER

ZNOVUOBJEVOVÁNÍ SMÍRČÍCH KŘÍŽŮ

21. až 22.zář 1991 se konalo v Aši již 8.setkání členů "Společnosti pro výzkum kamenných křížů". Každoročně přicházejí někteří z účastníků setkání s novými objevy, jejichž počet je sice proměnlivý, ale stále překvapivě vysoký. V evidenci uložené ve Vlastivědném muzeu v Aši je více než 700 objektů typologicky souvisejících se smírčími kříži.

Největším překvapením pro regionalisty Chebska byly letošní tři nové nálezy v CHKO Slavkovský les (viz též článek J.Horáčka v tomto čísle Arniky). Třetí z kamenných křížů (u Mníchova - viz foto) byl dokumentován několik dnů před ašským setkáním na popud nálezce, jehož jméno neznáme, ale děkujeme mu jako všem, kteří se zaslouhují o znovuobjevení a navrácení kamenných křížů do tváře krajiny. Bohužel jsou jiní, kteří kříže zcižují. Aniž bych vycházel jen. z pověrčivosti, ukradené kříže jim štěstí nepřinesou. Takoví lidé snad Arniku nechtou, takže je zde možné uvést seznam objektů typu smírčích křížů na území CHKO Slavkovský les:

1. Karlovy Vary, u Findlaterova sloupu
2. Karlovy Vary, u lázeňského domu Bellevue
3. Krásno - Lán
4. Bečov nad Teplou, u hájovny ve směru na Chodov.
5. Krásné Údolí, západní okraj obce
6. Mníchov, západní okraj
7. Mníchov, u silnice na Poutnov
8. Ovesné Kladruby, u silnice směr Mrázov
9. Ovesné Kladruby; jihozápadně od Bezděrovského rybníka, zmizel poškozený kříž od cesty na Milhostov
10. Horní Kramolín, východní okraj obce
11. Závíšín
12. Vlkovice, směr na Stanoviště
13. Dolní Kramolín (má být přemístěn do Mariánských Lázní)
14. Kynžvartské poleší

Ve vzdálenosti do dvou kilometrů od hranic CHKO Slavkovský les je dalších třináct podobných křížů.

Autor příspěvku při
dokumentaci kameno-
kříže u Vlkovic
(říjen 1991)

NOVĚ OBJEVENÉ KAMENOKŘÍŽE

text
JINDŘICH HORÁČEK

foto
JAN HARVÁNEK

KAMENOKŘÍŽE ROZTROUŠENÉ V KRAJINĚ SLAVKOVSKÉHO LESA JSOU NEOPAKOVATELNÝM HISTORICKÝM PRVKEM, KTERÝ TRVALE PŘITAHUJE NAŠI POZORNOST. POZNATKY BADATELŮ DOPOSUD JEDNOZNAČNĚ UKAZOVALY, ŽE VŠE DOCHOVANÉ JIŽ BYLO EVIDOVÁNO. PRAVDOU JE OPAK - NÁHORNÍ PLOŠINY TEPELSKÉ VRCHOVINY PŘICHYSTALY NOVÁ PŘEKVAPENÍ.

Seznámíme vás dnes se znovuobjevenými kamenokříži ležícími na jihozápad a jihovýchod od Podhorního vrchu. Popisované památky jsou regionálním historikům dobře známe z písemných pramenů. Poslední hodnověrné údaje však mizí s poválečným odsunem Němců.

Nové signály o faktické existenci kamenokřížů se nám podařilo zachytit začátkem podzimu od místních obyvatel. Správnost útržkovitých informací plně potvrdil následující terénní průzkum. Výsledek pátrání tak rozšiřuje poznání staré kulturní oblasti Tepelska a doplňuje registraci kamenokřížů o dva nové objekty.

KAMENOKŘÍŽ U OVESNÝCH KLADRUB

Informaci o jeho umístění nám podal pan C h a d i m a z obce Stanoviště. Kříž byl odkryt před několika lety během úpravy staré polní cesty. Nalezneme ho přibližně 1500 metrů vzdušnou čarou od jihovýchodního okraje Ovesných Kladrub a asi 250 metrů jižně od kóty "Na skalce" (751 m.n.m.). Mezi zdejšími obyvateli se vžil pomístní název "Na katovně".

Nejlépe se ke kříži dostanete po silničce na Vysočany, která se po kilometru lomí vpravo. Zde přímo navazuje polní cesta přivádějící návštěvníka až k popisované památce (po 1100 metrech). Donedávna platné mapy ukazují, že v místech nálezu odbočovala cesta k Bezděrovu, která však po úpravě okolních zemědělských pozemků zanikla.

25. Habakladr.

Během prohlídky kamenokříže jsme naměřili výšku 75 centimetrů a rozpětí ramen 50 centimetrů. Z čelního pohledu od cesty je patrné velké písmeno "F" vytesané ve středu kříže. Dle typu písma usuzujeme na novější původ nápisu.

Uvedená památka uzavírá výčet zdejších kamenokřížů. Němečtí autoři uváděli dva. Ten první je veřejnosti dobře známý a nalezneme ho asi jeden kilometr severně při Mrázovské silnici.

KAMENOKŘÍŽ U OVESNÝCH KLADRUB
(stav 10-1991)

Vpravo: VLKOVICKÝ KAMENOKŘÍŽ
dnešní stav (10-1991)

Vpravo: VLKOVICKÝ KAMENOKŘÍŽ
originál linoryt R.
Schweinitzer -1965

VLKOVICKÝ KAMENOKŘÍŽ

Objev inicioval pan Rainer H. Schmeissner, německý amatérský badatel. Kamenokříž našel s pomocí místního pamětníka pana Kolbavského.

Vlkovický starosta pan Karel Schmel se pak postaral i o znovupostavení.

Místo lze navštívit po silnici z Vlkovic do Martinova a Holubína. Přibližně 200 m po silnici od posledních domků v obci odbočí vpravo polní cesta vedoucí kolem dřevěných ohradníků k lesu. Jedná se o prastarou cestu zajišťující spojení Vlkovic s obcí Stanoviště. Po asi 200 metrech vpravo ve směru na Stanoviště v rohu pastviny, před vstupem do lesa, nalezneme hledaný 90 centimetrů vysoký kamenokříž s rozpětím 50 cm.

Heimatbrief (zpravodaj vlasteneckého svazu mariánskolázeňského, č.210, z března 1966) uvádí pověst sepsanou dle ústního podání:

"Před dávnými časy prý sedlák zabil v hněvu svého souseda. Příčinou sváru byl spor o hranice půdy. Viník pro usmíření s Bohem musel kromě jiných pokání dát postavit tento kamenokříž."

Uvedený vlastivědný materiál informuje dále o tom, že kamenokříž zřejmě stál původně kdesi v poli. Pístovská kronika prý uváděla vlkovického sedláka Schotta, kterému kříž překážel v obdělávání půdy a proto ho dal přemístit k nově vybudovanému oplocení.

Během průzkumu jsme dále našli v sousedství kamennou desku. Pamětníci vzpomínají v těchto místech na jednoduchá Boží muka, jejichž náčrt nalezneme na starších mapách.

Slavkovský les stále skrývá mnohá tajemství. Dívejte se kolem sebe. Třeba se i vám poštěstí nalézt další z hrubě otesaných pamětníků středověku. Kde hledat? Například u silnice z Lázní Kynžvartu na Kladskou, nebo u cesty procházející Kynžvartským zámeckým parkem od silnice na Cheb. Přejeme vám mnoho objevitelských zážitků.

KYSELKA u PODHORNÍHO MLÝNA

Staletí vytékala perlivá kyselka u Podhorního mlýna. Bohuslav Balbín ji připomíná spisem Krásy a bohatství České země v kapitole o léčivých pramenech na území slavného tepelského kláštera. Zachovala se nám tak jedinečná informace ze 17. století. Balbín na základě popisu premonstrátského přítele, pátera Aloise Hackenschmieda uvádí:

"Mlynář u Podhorního mlýna má veliké štěstí, přímo v kuchyni pije domácí kyselku - pramen se totiž objevuje u otvoru do pece."

Poslední dostupný písemný doklad o kyselce existuje v práci M. Dovolila z roku 1956. Dovolilův popis naleznete v Arnice na straně 219 (první "velké" vydání), kde je citován v článku ing. R. Švandrlíka a V. Šindeláře. Tito autoři zde zpracovali historii mlýna a zároveň zachycují i stávající stav. Vlastní pramen nenalezají, ale jejich výtečný odhad pravděpodobného místa zachycení v přiloženém situačním plánu potvrzuje náš další průzkum. Během terénního školení dobrovolného aktivu v roce 1985 se podařilo v bažině

nahmatat dřevěné pažení domnělého vývěru. Správnost nálezu potvrzovaly okrové železité sedimenty a periodický únik CO_2 v nejbližším okolí. Vysoká hladina vody v odtokovém kanálu z lednice od mlýnského kola však bránila v přístupu k předpokládanému jímání minerálky.

Nevzdali jsme se naděje na odkrytí kyselky a v průběhu dalších let byl připraven plán asanace. Úspěšně jsme přitom využili zkušeností získaných při obnově minerálek v jiných lokalitách. Dutý kmen se po desetiletích objevil na denním světle a minerálka opět volně odtéká do říčky Teplé. Dosažení tohoto stavu nebylo snadné. Vyžadovalo si pročištění odtokového kanálu až po ústí do Teplé. Výsledkem je pokles hladiny vody v kanálu o 40 cm. Vlastní dutý kmen, který je osazen ve vývěru, léty dosloužil a horní část se rozpadá. Další budoucnost kyselky si předpokládá jeho nutnou výměnu. Potřebujeme dutý kmen o průměru cca 50 cm a minimální výšce 1 metr. Víte někdo o podobném kmenu?

M. Dovolil naměřil 30.8.1956 teplotu vody 12°C a obsah volného CO_2 2060 mg/l. Naše měření kyselky, provedené 27.4.1991m tj. ihned po odkrytí vývěru, ukazuje hodnoty 2313 mg CO_2 /l při teplotě vody 5°C . Měření prováděná v dalších dnech se pohybují opět v těchto hodnotách.

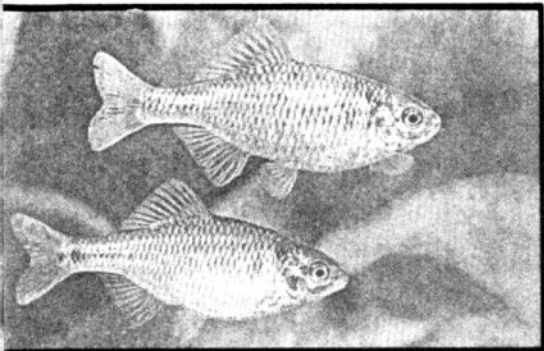
Správa oblasti děkuje touto cestou nadšeným spolupracovníkům, kteří nelitovali volného času a společnými silami zpřístupnili kyselku dalším návštěvníkům Podhorního mlýna. (Jindřich Horáček)

Minerální pramen
u Horního Kramolína.
Zapomenutá kyselka,
kterou zpřístupnili
ing. Jiří Milota

a
RNDr. Jan Krivanec,
odborní spolupracovníci
naší správy CHKOSL.

HOŘAVKA DUHOVÁ

Ladislav Plachý

Při naší návštěvě u ochránců přírody v Tannesbergu jsme v jedné lokalitě, kterou představoval místní rybníček, narazili na podivuhodnou rybku. Předseda místní skupiny ochránců, pan Wolf, nás tehdy upozornil na zvláštnost místní fauny a sice na onu rybičku, která se jako vzácnost nacházela právě v onom rybníčku. Tehdy jsme se nemohli domluvit, o jakou rybu se jednalo. Tajemství je odhaleno. Jedná se o hořavku duhovou (*Rhodeus sericeus*), slovensky lopatka dúhová - čeleď kaprovití.

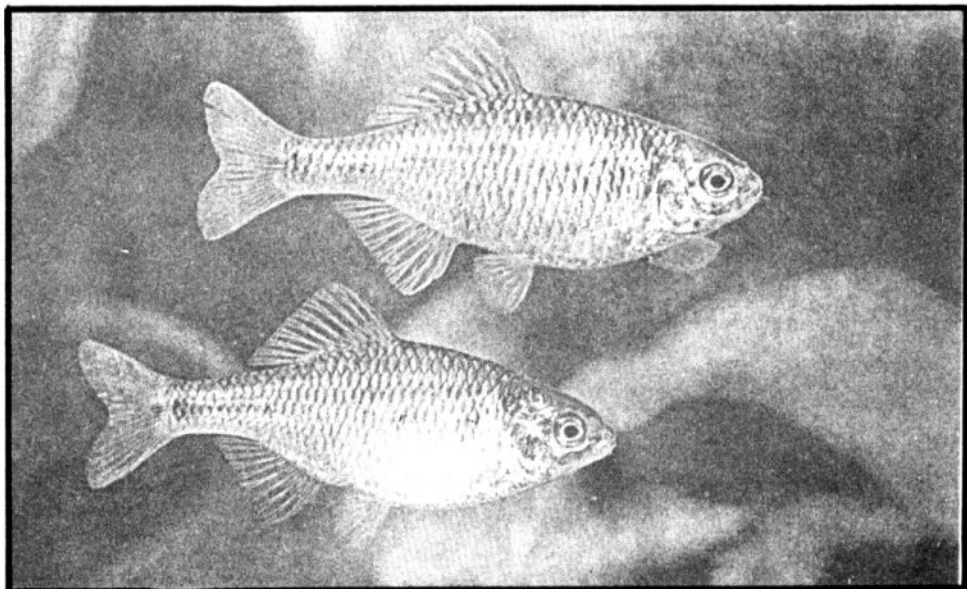
Můžeme se s ní setkat ve stojatých vodách, v ramenech pomalu tekoucích vod nebo v oddělených slepých ramenech některých řek. Tato drobná stříbřitá kaprovitá rybka má krásné duhové zbarvené tělo. Zvláště samečkové hrají všemi duhovými barvami a předčí krásou mnohé exotické rybky. Hodí se proto dobře i do akvária.

Teprve před sto lety se přišlo na zvláštní způsob rozmnožování hořavky, i když už dávno předtím byla známa záhadná vajíč-

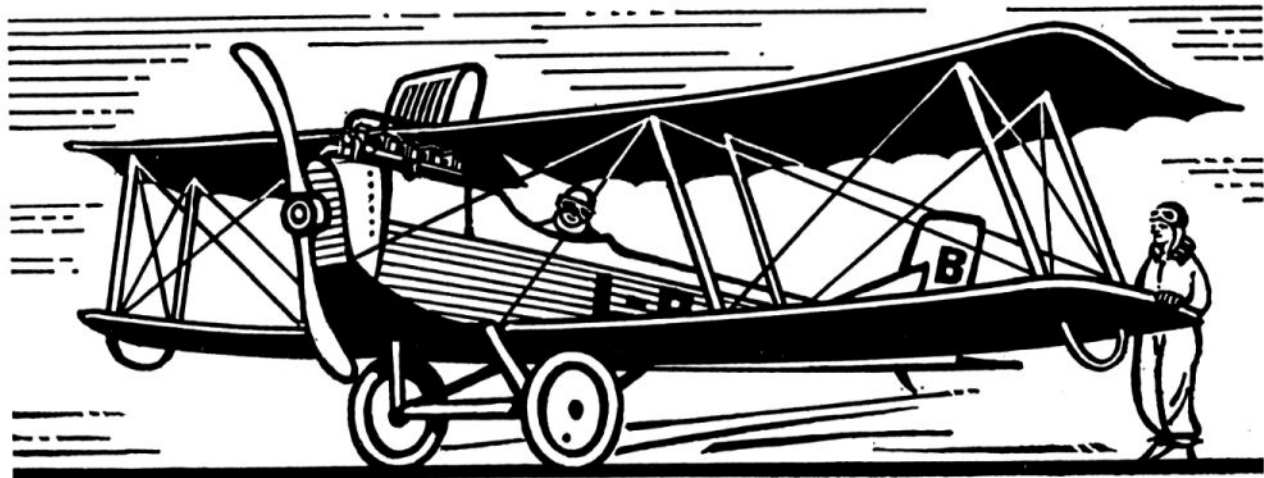
ka mezi žebními lupínky mlžů, škeblí a velevrubů. Samičky hořavek mají v době rozmnožování (IV-V) dlouhé červovité kladélko a vyhledávají velevrubu ve svém okolí. Když mlž vysune svůj přijímací otvor z pootevřených lastur, přitočí se k němu samička hořavky, vsune kladélko do tohoto otvoru a vpustí mezi žaberní plátky několik jiker. Samci pak vypustí nad mlžem chámové buňky, které se proudem vody dostanou dovnitř a jikry oplodní. Je zajímavé vidět, jak z přijímacího otvoru mlže vypluje do vody malý houf drobných rybiček - mláďat hořavky. V přírodovědeckých knihách se obrazně uvádí, že mlži rybám oplácejí tuto úlohu nedobrovolné chůvy rybích mláďat, a to tím, že v kůži hořavek se vyvíjejí jako poloparaziti larvální stadia mlžů, tzv. glochidie.

Hořavka bývá nejvýše 8 cm dlouhá, samičky jsou o něco delší. Potravou jsou drobní korýšci, larvy hmyzu a do vody spadlé žížaly.

Literatura: Doc. RNDr. O. Štěpánek: Atlas obratlovců - ryby. SPN Praha 1979.

Výrazně zesílené počty přeletů dopravních, ale i sportovních letadel nad naším koridorem, mě přivedly na myšlenku nahlédnout do poměrně nedávné, ale přesto jen již kousku historie prvopočátku letectví u nás. Každého snad bude zajímat, kdy se vlastně objevilo poprvé skutečně létající letadlo zde v Mariánských Lázních. Stalo se tak v roce 1912, zatímco v Karlových Varech to bylo o dva roky dříve, stejně jako v Malesicích u Plzně.

ZDENĚK HUML

Útržky z historie

Rozhodně je zajímavé, že se již v roce 1910 našel v Mariánských Lázních nadšenec, který se pokusil sám sestrojít letadlo. Byl to masér pan Benda. Ten skutečně letadlo sestrojil. Letadlo zcela zvláštní konstrukce - s takzvanými rotujícími křídly. Sestrojené monstrum mělo však jeden háček. Přes všechnu snahu konstruktéra se mu nepodařilo letadlo dostat do vzduchu. Prostě nelétalo.

A tak teprve v uvedený rok 1912 se podařilo úspěšně předvádět létající jednoplošník Blériotova systému. Pilotem byl ruský letec Ch. Slavorosov. Ten po dva dny předváděl své ukázkové lety na louce u tehdejší kavárny, nyní Domova důchodců Polom. Jeho program předváděného letu byl poměrně pestrý. Jednalo se o výškový let, let bez motoru v chodu, dálkový let, let na přesnost přistání apod. Letové ukázky byly vesměs úspěšné. V dobovém tisku bylo o letci psáno, "že s letadlem tvoří jedno tělo".

Obdobně byl aviatik Slavorosov úspěšný i při předvádění letadla ve Františkových Lázních. Zde se však do létání tak zabral, že pro nedostatek benzínu musel nouzově přistát. Přitom však urazil podvozek letadla. Pilotovi se nic nestalo.

Jiná situace v létání nastala po skončení první světové války. Vojáci se vraceli do svých domovů a mezi nimi byla i hrstka letců. Ti však tehdy mezi lidmi vyvolávali spíše podrážděnost než obdiv. Dokonce jim bylo vytýkáno, že si poletují nad Prahou, jakoby ani nevěděli o nedostatku životních potřeb, o stoupající bídě, která se stálým přílivem vojáků z front jen zvyšovala.

Letci však nebyli v oblíbě i u vojenských pánů. Pro mnohé z nich byli jak letci, tak i dokonce celé letectvo spíše "frajerská", nebo účelová zbraň. A tak letci nebyli nakonec ani považováni za řádné vojáky. O celé problematice proto uvažoval jeden z nich, letec, velitel a setník Holeka. Snažil se najít uplatnění nejen letců v civilním životě, ale snažil se najít i uplatnění leteckých strojů. A tak v těchto úvahách došel až k myšlence vybudovat leteckou poštu.

Realizace jeho plánu pro něho znamenala počátek mnoha nesnází, které mu připravily mnohé úřady. Setník Holeka předložil vojenským úřadům a ministerské radě projekt ČESKOSLOVENSKÉ LETECKÉ POŠTY. Návrh měl 21 kapitol, ve kterých celkem logicky zdůvodnil mimořádnou pří-

Dvouplošník typu Brandenburg, se kterým létali českoslovenští letci s poštovními zásilkami v letech 1919 až 1923

ležitost pro republiku - zaujmout v Evropě přední místo v letecké dopravě. Domníval se, že přijetím jeho návrhu by tak byla dána možnost zaměstnávat piloty, ale mít v provozu i letadla, která by stát potřeboval pro obranu. Navíc by z výnosu letecké pošty bylo možné přispívat na úhradu nákladů pro aviatiku jako takovou.

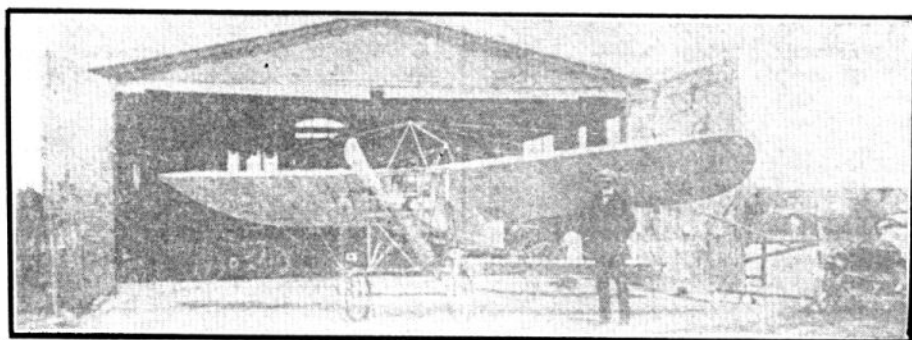
Holekův plán navrhoval řadu vnitrostátních, ale i zahraničních linek. Některé byly v té době problematické - např. linka Ostrava - Krakov. Nakonec byl jeho návrh 19. prosince 1918 předložen ministerstvu národní obrany, aby byl dokonce hned v lednu 1919, na doporučení ministerstva obrany schválen. Radost z úspěchu však měla krátké trvání. Vyskytl se totiž ještě druhý návrh na leteckou poštu. Přišel s ním nadporučík ing. Kurz, který měl pro změnu následující nápad:

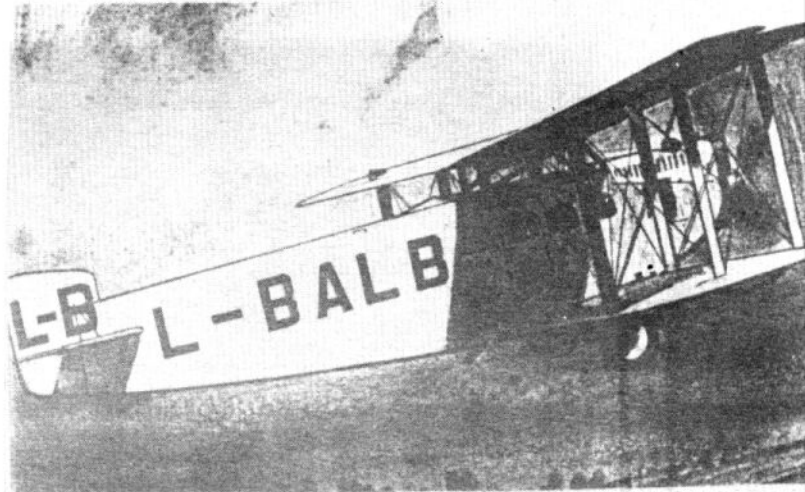
Dvě deseti až dvaceti metrové tyče s háčky na koncích měly být vztyčeny na louce. Na háčky obou tyčí se mělo zavěsit dvojité lano, na kterém měla být připevněna kotvička. A na kotvičku se měl zavěsit balík s poštovními listovními zásilkami, takže lano zatížené balíkem a zachycené na tyčích měly tvořit jakýsi trojúhelník. Vše mělo být postaveno na volné ploše letiště (nemuselo však být podmínkou).

Letadlo se snese jako na přistání, které však neprovede, pouze spustí hák, kterým se zachytí lano s balíkem. Pak se hák i balíkem vytáhne na palubu letadla, kde se pošta roztrídí obdobně jako ve vlakové poště. Naopak pro příjem pošty opět netradičně navrhoval, aby byl zhotoven velký drátěný pytel - koš, do kterého by letadlo z malé výšky shazovalo balíky s poštou.

Při návrhu rentability provozu této velice kuriozní letecké, lépe řečeno letadlové pošty, vycházel ing. Kurz z pravděpodobných výpočtů množství zasílaných psaní a telegramů. I on navrhoval celkem čtrnáct leteckých tratí a celkový propoččet zásilek na nich mu vyšel na zhruba 20 000 kusů denně.

Když došel na ministerstvo národní obrany druhý návrh, ministr navrhl ustanovení komise, která by měla rozhodnout o nejlepším návrhu. Komise byla ustanovena, sešla se a uplynuly tři měsíce. Hned na prvním zasedání komise rozhodla postoupit oba návrhy ministerstvu pošt a telegrafů. Na tomto ministerstvu se pochopitelně dívali na oba návrhy mnohem odborněji než samotní navrhovatelé. Obě varianty byly posouzeny a bylo vysloveno nepochopení nad vedením některých tratí mimo Prahu, Bratislavu apod. - tedy mimo

míst s největším počtem podávaných zásilek. Přitom si poštáci uvědomovali, že jejich případný zamítavý posudek by vyvolal mnohé námitky a repliky, což by mělo za následek další vysvětlování a přesvědčování. A tak vytáhli z regálu poštovní zákon z roku 1873 (psal se rok 1919!) a odpověděli, že podle paragrafu 7 a 9 není nikdo, mimo poštu, oprávněn přepravovat písemná sdělení z místa na místo. A tudíž – "jest žádosti o leteckou poštu zamítnout". Pak už vše šlo rychle. Komise dala zdrcující posudek a ministerstvo národní obrany obě žádosti zamítlo. Setník Holeka se sice odvolal, ale bezvýsledně. Tak dopadly první pokusy o zřízení letecké pošty v Československu. Pokrok však již nešel zastavit.

Realizace prvních plánů na zřízení letecké pošty se začala naplňovat o tři roky později, kdy byl položen základ pravidelnosti v letecké poštovní přepravě. V začátcích se jednalo o "Franko-rumunský letecký dopravní podnik" a to tím, že na palubě jeho letadla letícího na trati Praha - Brno - Bratislava - Budapešť-Bukurest, byly přepravovány mimo jiné i zásilky s československými známkami a razítky.

Uvedená společnost patřila Francouzům, kteří si v našem vzdušném prostoru začali počínat jako doma. Když totiž zjistili, že první trasa, ale i druhá trasa do Varšavy se osvědčily, zřídili si hned další do Vídně, aniž by se někoho ptali. To se našim úřadům příliš nezamlouvalo a když letecká společnost navíc nechtěla uznat naše právo na určování tratí u nás, rozhodlo ministerstvo pošt a telegrafů, že pro neschválené linky nebudou přijímány poštovní zásilky.

O rok později byla založena naše první letecká dopravní společnost s názvem Československé aerolinie. S řadou cizích společností pak byly uzavřeny řádné smlouvy a tak se rozšířily další možnosti rychlé přepravy jak písemných sdělení, tak i balíkových zásilek. Ale to už je jiná historie.

HISTORIE LETECKÉ POŠTY V MARIÁNSKÝCH LÁZNÍCH

- Od června 1925 provozovala poštovní leteckou dopravu na lince Praha-Mariánské Lázně továrna na letadla AERO v Praze. Po dvou letech byla tato linka převzata do správy ČSA.

- První československou společností, která provozovala mezistátní lety, nebyly Československé státní aerolinie, ale Československá letecká společnost (ČLS), soukromá akciová společnost Škodových závodů se státní subvencí, založená v lednu 1927. V květnu 1928 otevřela ČLS leteckou linku z Prahy přes Mariánské Lázně do Kasselu a Rotterdamu.

- V roce 1934 byla zahájena pravidelná letecká doprava na trase Praha - Karlovy Vary - Mariánské Lázně.

- V padesátých letech byla pravidelná linka zrušena. Na krátkou dobu v roce 1967 obnovena, vzápětí byla opět zrušena. V nynější době se opět uvažuje o obnově této letecké linky.

Osobní letadlo CSA Avia (Fokker) F VII B z počátku 30. let

Konečně cesta lesem končí a mezi okrajovými stromy se objevuje kotel zaplněný bílou párou - paseka, která je pro tuto dobu říjštěm. Z vysokého posedu je vidět, jak se obloha na východě začíná jasnít, a dokonce se malounko barví nepopsatelnými pastelovými odstíny. Docela nahoře mlha řídne a jejím závojem blikají poslední hvězdy. A zase čekání. Konečně se z mlhy ozve brouknutí, nepochybně hlas starého jelena, který je pro tuto paseku jelenem hlavním, vládcem harému asi osmi laní...

Vzácná a krásná podívaná končí teprve za denního světla, kdy se celá tlupa odebere ke kališti a potom na místo odpočinku. Turnajový ring na čas osiří, ale zítra ráno se odtud zase ozve vyzývavý jelení hlas. Dokud nepominou krátké týdny říje. Pak se jeleni zase rozejdou do svých okrsků, kde staří páni vedou samotářský život a na laně, pro něž byli ochotni bojovat na život a smrt, si za celý rok ani nevzpomenou...

PODZIM VE SLAVKOVSKÉM LESE, fotografie: Svatopluk Šedivý

Jeleni odešli a nad vlnami hor a lesů se rozzářil čirý bezmračný den, jaký bývá v horách na sklonku září. Vzdálené vrcholy jsou na dosah ruky, každá podrobnost se zřetelně rýsuje v průzračném vzduchu pročištěném mlhou. Zdřevěnělí a náhle ospalí slézáme z posedu a klopýtáme zpátky. Hlavu máme těžkou z přemíry dojmů a jazyk ztuhl v ústech několika hodinami mlčení. Nebo snad ještě něčím jiným.

Ten horský svět je příliš velký a příliš krásný. Drtí nás svou monumentální prostotou, a přece se ho nemůžeme nasytit. Člověk je v pokušení hodit do studánky při cestě drobnou minci, v pověrčivé touze zajistit si návrat do těchto míst. Ale dobře ví, že tady pošetilé lidské pověry neplatí. A tak mu nezbývá než věřit, že ještě jednou, snad... (Výňatek z knihy Heleny Kholové NAŠE PŘÍRODNÍ RÁJE)

Botanické maličkosti

Autorem následujících příspěvků je náš naivní karlovarský příznivec ing. ZDENĚK NĚMEC. Jeho "záběr" je skutečně široký, zároveň i jeho píle vyvolává obdiv. Zcela záměrně jsou jeho příspěvky soustředěny pod jednotlivými názvy BOTANICKÉ MALIČKOSTI. I když se jedná mnohdy o malé příspěvky, jakési střípky - maličkosti z ohromné mozaiky přírody, přesto si myslíme, že jejich zveřejnění má své opodstatnění. Právě tyto maličkosti vám pomohou vytvořit ucelenější pohled na bohatost přírody Slavkovského lesa a seznámí vás ve stručnosti i s onou běžnější nikou tohoto obdivuhodného a dynamického systému. (Redakce)

ROZŠÍŘENÍ JEŘÁBU PTAČÍHO VE SLAVKOVSKÉM LESE

Mezi původní dřeviny chráněné krajinné oblasti Slavkovský les patří též jeřáb ptačí (Sorbus aucuparia L.). V minulosti rostl téměř na celém území chráněné oblasti. V důsledku intenzifikace zemědělské výroby (zcelování pozemků a vytváření velkých lánů a polí) a zavádění lesních monocultur tato dřevina poněkud ustoupila, ale přesto je jeřáb hojně se vyskytující dřevinou. V lesních kulturách bývá dřevinou vtroušenou a bývá ničen jako plevelná dřevina. V chráněné krajinné oblasti Slavkovský les je jeřáb rozšířen téměř po celém území. Chybí pouze na místech, která jsou pravidelně zaplavována (podél řeky Ohře, Teplé a dalších potoků), ale také na vrchovištních rašeliníštích, protože jeřáb nesnáší stagnující vodu.

Mimo přírodní stanoviště vyskytuje se jeřáb též v kultuře. V minulosti byl vysazován jako alejový strom podél silnic, ale v kultuře je zastoupen též sladkoplodou ovocnou odrůdou (kultivarem) Edulis (=Dulcis, Moravica), která je typická lístečky do jedné třetiny na okraji zoubkatými a plody sladkými.

Jeřáb ptačí je v uvedené oblasti důležitou dřevinou, která v zimních měsících obohacuje svými plody jídelníček ptactva. Tomuto domácímu druhu v současnosti nehrozí vyhubení. Neměl by však být zbytečně ničen.

JEŘÁB PTAČÍ: f- plody, r-řez květem

TŘEŠŇ PTAČÍ - OHROŽENÝ DRUH SLAVKOVSKÉHO LESE

Důležitou vegetační formací Slavkovského lesa byly v minulosti doubravy, které se rozkládaly v nižších nadmořských výškách. V těchto doubravách byla vtroušenou dřevinou třešň ptačí. Doubravy však byly v minulosti přetvořeny v lesní monocultury. S ústupem doubrav ustoupila pochopitelně též třešň ptačí.

Třešň ptačí ("ptácnice", *Cerasus avium* L./MOENCH, syn. *Prunus avium* L.) je strom, který dorůstá 5 až 10 metrů výšky, ale někdy ještě více (v porostech), tvoří řídké koruny, větve značně odstávají a často jsou poněkud převislé. Kůra je červenohnědá a lesklá, mladé výhony jsou lysé a tenké. Listy jsou eliptické až vejčité,

5 - 8 cm dlouhé, svrchu lesklé a na okraji listové čepele lehce zubaté, květy jsou nahloučené po 3-4, kvete v dubnu až květnu, plody jsou drobné peckovičky s dužinou značně nakyslou.

V chráněné krajinné oblasti Slavkovský les se třešň ptačí zachovala především ve zbytcích místních doubrav, které byly lidskou činností značně pozměněny. Nejhojnější výskyt se nalézá v oblasti mezi Šemnicemi - Sedlečkem - Karlovými Vary (Drahovicemi). Roste na Šemnické skále, u Šemnice na okraji lesa (přes 30 stromů), na okraji lesa u Sedlečka a vtroušená je v porostu mezi Sedlečkem a Drahovicemi. Jedinci třešně ptačí byly rovněž nalezeny

mezi Doubím a Loktem. Sporadicky se vyskytuje v okolí Bečova nad Teplou. Je možné odhadnout, že v současné době se na území chráněné krajinné oblasti vyskytuje asi sto kvetoucích a plodících jedinců třešně ptačí. Mimo dospělé stromy byly nalezeny rovněž náletové semenáče, které prozatím nekvetou a neplodí. Bylo by velmi vhodné, kdyby se nynější populace již nezmenšovaly. Žádoucí by byl pravý opak - zvětšení populací. V praxi ovšem nesmíme třešň ptačí zaměňovat za ovocné odrůdy (kultivary) třešní, které se poměrně často vyskytují v okolí zaniklých hájoven a usedlostí. Třešň ptačí bude potřebovat ochranu a to z několika důvodů:

- 1) Je dřevinou původní a v místních ekosystémech má nezastupitelné místo.
- 2) Její plody požírají větší druhy ptáků a trusem ji (pecičkami) rozšiřují.
- 3) Třešň ptačí byla šlechtěna a byly z ní vyšlechtěny desítky hodnotných ovocných druhů (kultivarů) - chrupky. Je vhodná pro další šlechtění třešní.
- 4) Třešň ptačí je důležitou podnoží pro odrůdy třešní a višní. Je proto vyhledávána školkaři.
- 5) V omezeném rozsahu je možné třešni ptáčníci používat též při rekultivačních

pracích na jílových výsypkách v okolí Sokolova.

Bude nutné, aby zachovalé exempláře a skupiny třešně ptačí byly velmi přísně chráněny a bylo by vhodné, kdyby se ve školkách začala do určité míry pěstovat, aby bylo možné počet jedinců na území Slavkovského lesa zvětšit. Při výsadbách by mělo být pamatováno na skutečnost, že třešň ptačí je dřevinou cizosprašnou a pro bohatou plodnost potřebuje opylení pylem z jiných jedinců. Vysazovat by se proto měly skupiny jedinců různých proveniencí (původů), aby docházelo k cizosprašení a nedocházelo ke zhoršení životaschopnosti semenáčů v důsledku příbuzenského křížení.

DŘEVINY STÁTNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE ŠEMNICKÁ SKÁLA

Státní přírodní rezervace Šemnická skála je známá především jako geologicky zajímavá lokalita (znělec). Tato rezervace je ovšem zajímavá rovněž z hlediska ornitologického, entomologického a botanického.

Šemnická skála netvoří pouze mohutný skalnatý útvar, který dosahuje asi 50 metrů výšky, ale rovněž sutě, které se rozkládají pod skálou a též na obou stranách skalnatého výchozu. Na poměrně malé rozloze rezervace se nalézá pestrý sortiment rostlin. Bohatě zastoupené jsou zde rostliny stromového, keřového i bylinného patra.

V tomto sdělení chci upozornit na stav (ke dni 7. září 1991) rozšíření dřevin v této rezervaci.

Antropický vliv na tuto rezervaci je poměrně malý. Většina dřevin, které v rezervaci rostou, jsou proto původní. Za původní dřeviny zde považujeme jeřáb ptačí (*Sorbus aucuparia* L.), bez hroznatý (*Sambucus racemosa* L.), břízu bradavičnatou (*Betula pendula* ROTH), vrbu jívu (*Salix caprea* L.), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior* L.) - pouze jeden stromek, svidu krvavou (*Cornus sanguinea* L.), jedlí bělokorou (*Abies alba* MILLER) - pět stromů, buk lesní (*Fagus sylvatica* L.), lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum* L.) - jen dva plodné keře, dub letní (*Quercus robur*

L.), dub zimní (*Quercus petraea* MATTUSCHKA/LIEBL.), mezidruhový kříženec předchozích druhů dubů, který se nazývá *Quercus x rosacea* BECHST. a třešň ptačí (*Cerasus avium* L./MOENCH).

Za původní dřeviny této rezervace rovněž považujeme řešetlák počistivý (*Rhamnus catharticus* L.) - pět starých keřů, lípu srdčitou (*Tilia cordata* L.), vřes obecný (*Calluna vulgaris* L.), borůvku černou (*Vaccinium myrtillus* L.), topol osíku (*Populus tremula* L.), růži šípkovou (*Rosa canina* agg.), srstku obecnou - "angrešt" (*Grossularia uva-crispa* L./MILLER, syn. *Ribes uva-crispa* L.), slivoň trnku (*Prunus spinosa* L.), zimolez černý (*Lonicera nigra* L.), zimolez obecný (*Lonicera xylosteum* L.), ostružiník křovitý (*Rubus fruticosus* agg.) a maliník obecný (*Rubus idaeus* L.).

Nepůvodní dřeviny zde zastupuje smrk ztepilý (*Picea abies* L./KARST.) a douglaska tisolistá (*Pseudotsuga menziesii* MIRBEL./FRANCO.). Tyto dřeviny, které rostou na skalách budou "náletového původu". Vznikly ze semen, které sem zanesl vítr z nedalekých porostů. Nepůvodní budou pravděpodobně též čtyři jabloně (*Malus* ssp.), které pravděpodobně vznikly z odhozených okusů některého návštěvníka. Naopak borovice lesní (*Pinus sylvestris*

L.), které sporadicky rostou na skalách, budou asi původní.

V bylinném patře je možné vysledovat zmlazování celé řady vzácných druhů dřevin.

ROSTLINNÝ NANISMUS V CHKO SLAVKOVSKÝ LES

Mezi fenomény chráněné krajinné oblasti Slavkovský les rozhodně patří rostlinná společenstva, která se nalézají na hadcovém hřebetu, který probíhá ve střední části oblasti. Hadcem (serpentinem) jsou prostoupeny především krystalické horniny v chráněném nalezišti Křížky a ve státní přírodní rezervaci Pluhův bor. Hadec je přeměněná hornina, která obsahuje velké množství hořčíku. Na těchto horninách vznikají půdy velkých nepoměrů mezi biogenními prvky. Tyto půdy obsahují nadbytek hořčíku a velký nedostatek dusíku, fosforu, draslíku, železa a dlaších prvků; v důsledku disharmonického poměru živin jsou pak tyto půdy pro rostliny do určité míry toxické, což se projevuje vytvářením zakrslých (trpasličích) forem rostlin. Zakrslý (trpasličí) růst rostlin je odborně nazýván nanismem. Rostlinný nanismus si můžeme demonstrovat na příkladu místních populací borovice lesní (*Pinus sylvestris* L.), které rostou ve státní přírodní rezervaci Pluhův bor. V tomto chráněném území se na nejvýše položeném stanovišti (skalnatý terén) vyskytují nezvyklé exempláře borovic, které dosahují 8 - 10 metrů výšky (některé více) a jen malého průměru kmene. Tyto borovice bývají sto i více let staré! Extrémní půdní podmínky způsobily, že dosáhly jen malých rozměrů. Nezasvěcený pozorovatel si zde může myslet, že se dostal do jakéhosi "zmenšeného lesa", ale ve skutečnosti se zde rostlinstvo pouze přizpůsobilo extrémním půdním podmínkám. Tento rostlinný fenomén se v našem státě vyskytuje jen na několika místech. Je proto nutné jej chránit.

SPÁLA RŮŽOVÝCH

Již několik let se na území našeho státu šíří z území bývalé NDR bakteriální onemocnění dřevin, které se nazývá spála růžovitých rostlin. Je nutné konstatovat, že tato záluďná choroba poškozuje a ničí dřeviny desítek rodů z čeledi růžovitých (*Rosaceae*). Napadány jsou ovocné dřeviny (hrušně, jabloně a další), ale též dřeviny okrasné (hlohy, hlohyně, skalníky a další rody). V současnosti můžeme konstatovat, že tato choroba se již šíří na Karlovarsku; u obcí Čankov, Sedlec u Sedlečka. V současnosti odumírají hlohy, ale též hrušně. Lze tedy říci, že tato choroba v současnosti "stojí" na hranici chráněné krajinné

oblasti Slavkovský les a je možné předpokládat, že v příštích letech uvedenou oblast zasáhne.

Bude potřeba, abychom se na tuto skutečnost připravili. Zde je nutné si uvědomit, že proti této chorobě se můžeme bránit pouze kácením a pálením nemocných dřevin.

Jen ve stručnosti uvedu diagnózu spály růžovitých rostlin. U napadených dřevin se konce výhonů ohýbají o 180° a rostliny vadnou. Později odumírají celé výhony, větve a posléze celé rostliny. Odumírající dřeviny vyhlížejí, jako kdyby byly ohořelé (odtud označení spála). Odumírající jedinci jsou pochopitelně zdrojem šíření této choroby. Šíření se děje větrem, ale též mechanickým přenosem zvířaty a lidmi. V chráněné krajinné oblasti Slavkovský les tato choroba může zdecimovat stavy hlohů, ale může zničit mnoho dřevin v silničních stromořadích i ve veřejné městské zeleni. Jak jsem již řekl, napadené dřeviny je nutné ničit pálením. Tato choroba by ovšem neměla být zaměňována s celkem neškodným parazitismem, který na listech mnohých druhů dřevin vytvářejí nižší houby zvané černě. Povlaky černí se vytvářejí na listech, které jsou polepené medovicí vylučovanou mšicemi. Listy pochoptelně neodumírají a větve a větévky také ne. Spálu růžovitých rostlin bychom rozhodně neměli podceňovat.

ROZŠÍŘENÍ ŘEŠETLÁKU POČISTIVÉHO

Mezi původní dřeviny chráněné krajinné oblasti Slavkovský les patří řešetlák počistivý (*Rhamnus catharticus* L.). Tato velmi světlomilná dřevina je původní především na skalách a sutích, ale její výskyt je vázán též na listnaté lesy. V uvedené oblasti roste na Šemnické skále (5 ex, geologický podklad je znělec), na Andělské Hoře (20 ex, geologický podklad je čedič), na skále mezi Doubím a Pionýrským městečkem (3 ex, geologický podklad je žula) a na Podhorním vrchu (8 ex, geologický podklad je čedič). Jako vtroušená dřevina se však nalézá též v lesích mezi Sedlečkem, Šemnicí a Drahovícemi (Karlovy Vary Drahovice), v okolí Bečova a také v okolí Podhorního vrchu. Čtyři mohutné rostliny řešetláku rostou u pastviny v Krásné - Hluboké. V tomto případě je možné, že se jedná o kulturní rostliny.

Je zajímavé, že řešetlák roste stejně dobře na kyselých horninách (žula), jakož i na horninách zásaditých (čedič, znělec). Na skalách a v sutích řešetlák roste pouze keřovitě; vtroušený v listnatých lesích, kde roste na úrodné půdě, však vytváří robustní keře a někdy menší stromky dosahující 6 - 8 metrů výšky.

Je možné konstatovat, že řešetlák počistivý je ve chráněné krajinné oblasti Slav-

kovský les do určité míry ohrožen. Ohroženy ovšem nejsou rostliny, které rostou na skalách a v sutích, ale ty rostliny, které rostou vtroušeny v listnatých lesích. Nebezpečím pro tyto rostliny jsou zakládání smrkové monokultury, které vytvářejí velmi zastíněné prostředí, které je pro řesetlák zcela nevhodné. Pro zachování tohoto druhu je nutné zachovat určité množství listnatých lesů, což je ovšem nutná podmínka pro zachování celé řady rostlinných druhů.

RHAMNUS CATHARTICUS

A: tyčinka, f: plody, r: řez květem, ♂: prašníkový květ, ♀: pestíkový květ.

ZAJÍMAVÉ DŘEVINY U PODHORNÍ NÁDRŽE

Podhorní nádrž se svým okolím rozhodně patří k velikým zajímavostem chráněné krajinné oblasti Slavkovský les. Tato vodní plocha s okolní vegetací vytváří velmi zajímavé scenérie. Zde došlo k "setkání" kultury (vodohospodářství+rybářství+zemědělství+lesnictví) s přírodou, což pro přírodu dopadlo více než dobře.

Příroda u této nádrže byla jen málo pozměněna a zachovaly se zde velmi hodnotná přírodní společenstva. V břehových porostech a v nedalekém okolí se vyskytuje šest druhů vrb. Roste zde vrba jiva (*Salix caprea* L.), vrba popelavá (*Salix cinerea* L.), vrba ušatá (*Salix aurita* L.), vrba purpurová (*Salix purpurea* L.), vrba křehká (*Salix fragilis* L.) a vrba rozmarýnolistá (*Salix rosmarinifolia* L.).

V této oblasti roste rovněž olše lepkavá (*Alnus glutinosa* L./GAERTN.) i olše šedá (*Alnus incana* L./MOENCH), ale vyskytují se zde rovněž kříženci těchto obou druhů, kteří mají vědecký název *Alnus x pubescens* TAUSCH.

Olše šedá zde poměrně hojně roste na rašelinných loukách a v těchto pro ní velmi příznivých podmínkách využívá své schopnosti rozmnožovat se semenem (generativní cestou), ale i kořenovými výmladky (vegetativně). Návštěvníka této oblasti především zaujmou rozsáhlé skupiny, které vznikly vegetativní cestou. Nalézají se zde kruhové porosty olše šedé, které vznikly následujícím způsobem. V rašelinné louce ze semene vyrostla rostlina, která z kořenových náběhů v okolí původní rostliny vytvořila další rostliny. Tento proces se mnohokrát opakoval po desítky let. Tak vznikla skupina olší s nejstaršími

stromy uprostřed a s dalšími stromy, které směrem k okraji skupiny jsou mladší, mladší a nejmladší. Největší skupiny rostlin, které tvoří jediný klon, mají průměr přes dvacet metrů.

V nedalekém okolí nádrže byly nalezeny dva exempláře kaliny obecné (*Viburnum opulus* L.) a také populace krušiny olšové (*Frangula alnus* MILL.). V břehových porostech se krušina vyskytuje jen vzácně, ale v bažinatých prostorách v okolí hlavního přítoku se vyskytuje hojně! V těchto prostorách byl nalezen též jeden exemplář lýkovce jedovatého (*Daphne mezereum* L.). Tento vzácný keř roste v porostu olše lepkavé a smrku.

V této velmi zajímavé oblasti bude potřeba velmi citlivě hospodařit, aby se mnohé vzácné dřeviny zachovaly pro budoucí generace. Především by se neměly v budoucnosti vysazovat nepůvodní druhy vrb, topolů a některých dalších dřevin.

ROZŠÍŘENÍ RŮŽE ALPSKÉ

Dvě rostliny růže alpské byly nalezeny na severovýchodním úpatí Andělské Hory v pásmu lesa. Jeden keř byl nalezen mezi Arnoltovem a farmou; keř roste na okraji listnatého porostu. Na obou lokalitách se vyskytují rostliny, které vytváří šípky porostlé štětinami (var. *aculeata*).

TŘEŠEŇ PTACÍ

Třešeň ptačí roste rovněž na Podhorním vrchu, v jeho okolí, na skále Andělské Hory a též v okolí Arnoltova. Několik semenáčů třešně ptačí bylo rovněž nalezeno v údolí (nedaleko Lokte). Jednotlivé stromy a skupiny se vyskytují vtroušeně ve zbytcích listnatých a smíšených lesů.

V Karlových Varech a v ČSFR vůbec je patrně zcela neznámou skutečností, že od Vřídla pochází Carl Weidl - Raymon, jasnoživý a ve své době nepochopený průkopník sjednocené Evropy.

Narodil se zde 28. března 1894. V rodinném krámku se vyučil řeznickému řemeslu a poté se vydal do světa na zkušenou. Pracoval v Německu, Francii, Norsku a v USA. Ve Spojených státech za první světové války v roce 1916 jako 22letý vypracoval plán pro hospodářské sjednocení Evropy. V roce 1922 se vrátil do Karlových Varů a svůj program dal vytisknout velkým nákladem u místních tiskařů Franiecků. V hotelu Weber (někde se uvádí hotel Střelnice) proslavil Weidl v dubnu 1922 k tématu svou první přednášku. Svůj program

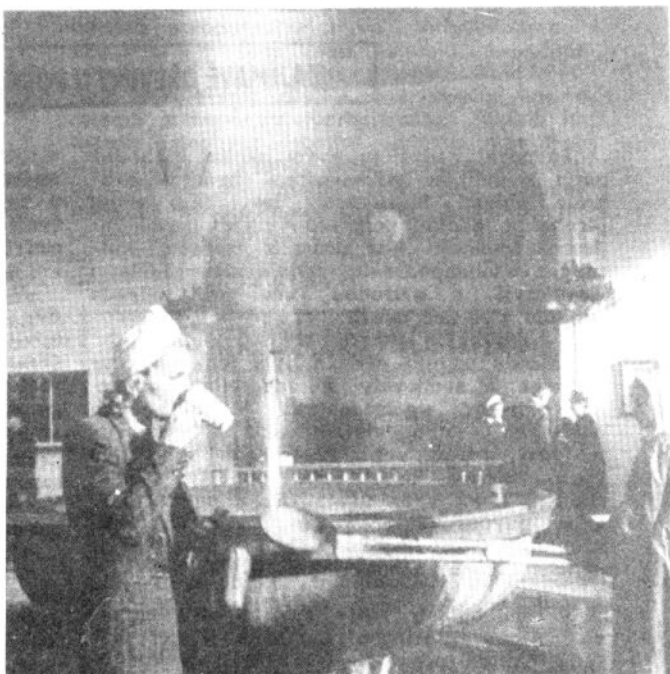
To mělo později s Weidlem spory o prvenství panevropské myšlenky.

Doba ale ještě nebyla zralá pro uskutečnění Weidlových smělých až utopických ideálů. Většinou narážel zdánlivý fantasta Weidl na nepochopení a výsměch. Sklidil i mnoho nenávislných útoků ze strany fanatických nacionalistů. A tak Weidl posléze rezignoval a v roce 1925 se trvale usadil v Japonsku na ostrově Hokkaido. Jeho druhým domovem se stalo město Hakodate. Tam založil továrnu na masové výrobky a konzervy. Weidl se v Japonsku oženil a stal se v zemi vycházejícího slunce vysocí váženým člověkem. Získal v Japonsku dokonce přídomek "Misionář žaludku". Vypracoval metodologii zdravé výživy a vyráběl zboží bez přísady jakýchkoliv barviv.

PhDr.
STANISLAV
BURACHOVIČ

KARLOVARSKÝ ŘEZNÍK PRŮKOPNÍKEM SJEDNOCENÉ EVROPY

S vděčností připsáno paní
Masumi Schmidt-Muraki

pak rozeslal předním politickým a hospodářským institucím a také různým státům. Program nesl název "Spojené státy Evropy. Program ke zřízení velkoevropského hospodářského svazu". Od čelných evropských státníků dostal Weidl děkovné a zdvořilé dopisy. Americký prezident Hoover mu k myšlence blahopřál. To Weidla povzbudilo k tomu, že značnou část svých prostředků věnoval financování několika přednáškových cest po Evropě a do exotické ciziny. Panevropskou myšlenku propagoval v Berlíně, v Praze (Žofín) a na dalších místech. Daleké cesty jej zavedly až na Kamčatku, do severní Číny a také do Japonska a Korei.

V roce 1923 založil hrabě Coudenhove Kalergi ve Vídni tzv. Evropské hnutí.

Byl mnohokrát veřejně oceněn a je v Japonsku všeobecně známou osobností. Město Hakodate mu udělilo čestné občanství. Weidl - Raymon byl zařazen mezi 208 průkopníků Japonska, kteří v posledních 100 letech přispěli k jeho rozvoji. V roce 1971 byl poctěn čestnou funkcí ministra spojů - poštovníctví. Není bez zajímavosti, že v roce 1952 navrhl Weidl Radě Evropy ve Štrasburku realizaci "Evropské vlajky" jakožto symbolu sjednocení. Jeho návrh byl po několika drobných úpravách přijat.

Roku 1974 předal velvyslanec SNR v Japonsku Carlu Weidlovi - Raymonovi záslužný kříž za celoživotní působení ve prospěch sjednocené Evropy.

Carl Weidl - Raymon zemřel v Hakodate

roku 1988. Svým dosud pohříchu málo známým duchovním dílem se zapsal zlatým písmem nejen do dějin moderního Japonska, ale i do kroniky významných karlovarských osobností. Jeho osud potvrzuje věčnou platnost rčení o tom, že doma nikdo není prokem. Dnes jsou Weidlovy sny blíže k uskutečnění než kdykoliv předtím. Dávne snění někdejšího karlovarského řezníka nabývá zcela konkrétní podobu.

KDYŽ SE ŘEKNE BRUNNENUHR

K velmi cenným exponátům Karlovarského muzea patří drobný, nenápadný předmět z mosazi. Jedná se o tzv. Brunnenuhr či Brunnenzeiger, počítač koflíků zřídelní vody. Německé označení je krátké a výstižné, adekvátní české pojmenování bohužel chybí, "počítač koflíků" je pojmem spíše pomocným.

Počítač sloužil lázeňským hostům k poznačení počtu vypitých koflíků. Nosívali jej zavěšený na řetízku či řemínku kolem krku nebo připevněný na klopě kabátu. Počítač byl vskutku užitečnou pomůckou. V době kolem roku 1750, z níž pochází pojmenovaný počítač, museli pacienti v Karlových Varech v půli svého pobytu denně vypít 50 - 60 koflíků léčivé vody. Pro lepší zapamatování počtu zdoláných pohárků sloužil počítač, který patřil k nezbytným doplňkům lázeňské výbavy. Nevíme přesně, kdy se v Karlových Varech počítače začaly používat. K běžné "výzbroji" lázeňských hostů patrně patřily již v 1. polovině 18. století. Jejich éra končila někdy v půli 19. století. Reklamy o výrobě a prodeji počítačů nacházíme ve Franieckových prů-

vodcích po Karlových Varech z třicátých a čtyřicátých let minulého století. Počítače zhotovovali a nabízeli téměř všichni karlovarští nožíři a kovovýrobci. Víme, že počítače byly kromě Karlových Varů používány také ve Spa v Belgii a v dalších evropských lázních. Podle dostupných informací se zdá, že až do dnešních dnů se jich kupodivu zachovalo jen velice málo.

Všimněme si nyní blíže rokokového počítače ze sbírek Karlovarského muzea. Má tvar kruhového medallonu z mosazi, po obvodu má ciferník s číslicemi 1-25. Uprostřed je šroubkem připevněna pohyblivá ručička. Plocha počítače je půlena rytou vlnicí, v dolní části rytím proveden dekor rokokové mřížky, v horní půli je nápis CARLS BAAD. Počítač je opatřen očkem pro zavěšení. Průměr medallonu činí 45 mm, celková výška s očkem pak 52 mm. Stáří počítače lze odhadnout na přibližně 240-250 let.

Karlovarské muzeum uvítá, bude-li upozorněno na existenci podobných počítačů v muzeích či soukromých sbírkách kdekoli v světě.

MLADÍ OCHRÁNCI PŘÍRODY SLAVKOVSKÉHO LESA PRACUJÍCÍ PŘI SPRÁVĚ
CHKO SL "ČEPLAGHANI", SLAVÍ LETOS 25 LET SVÉ NEPŘETRŽITÉ ČINNOSTI

hořepník tolitovitý

text: MIROSLAV TRÉGLER

foto: JAN HARVÁNEK

Koncem léta a začátkem podzimu rozkvétají u Mariánských Lázní modré květy hořepníku tolitovitého (*Pneumonanthe asclepiadea* L.), dříve hořce tolitovitého. Spolu s hořepníkem lučním, též se ve Slavkovském lese vyskytujícím, tvoří dle nejnovějšího názvosloví u nás dvoučlenný rod hořepník (*Pneumonanthe*).

Hořepník tolitovitý byl v minulosti často vysazován do volné přírody a tak rekonstrukce jeho původního rozšíření v ČSFR není jednoduchá. Dnes převládá názor, že původní je v Jizerských horách, Krkonoších a v Podkrkonoší, v Moravskoslezských Beskydech, Javorníkách a na Slovensku od Pováží až po Poloniny. Těžko vysvětlitelná je jeho absence v Krušných horách, na Šumavě a na Novohradských horách se zachovaly záznamy o jeho výsadbě. Výskyt na dalších lokalitách v Čechách je pravděpodobně také nepůvodní. Do této skupiny lze zařadit i rostliny nalezené ve Slavkovském lese.

Hořepník tolitovitý má přímé nebo nakloněné, v zástinu až obloukovitě převislé,

20 - 60 cm (i více) dlouhé lodyhy. Postavení přisedlých, vstřícných, vejčité kopinatých a lysých listů závisí na světelné expozici lokality. Zatímco na slunci jsou listy výrazně křížmostojné a při pohledu shora tvoří čtyři zřetelné řady, v zastínění jsou listy nápadně dvojřadé (viz fotografie hořepníku tolitovitého ze Slavkovského lesa), rozprostřené do jediné plochy. Rostlina tímto způsobem reaguje na množství dopadajícího světla a reguluje tak jeho optimální využití. Květy, 3,5 až 5,5 cm dlouhé, vykvétají v úžlabí horních listů a jejich postavení na rostlině je též určováno množstvím světla.

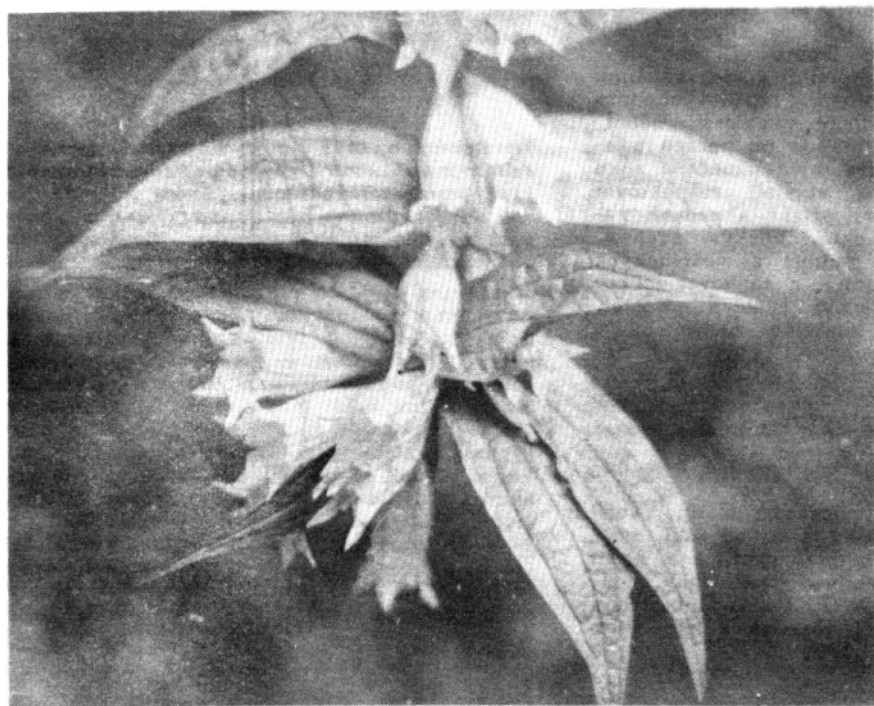
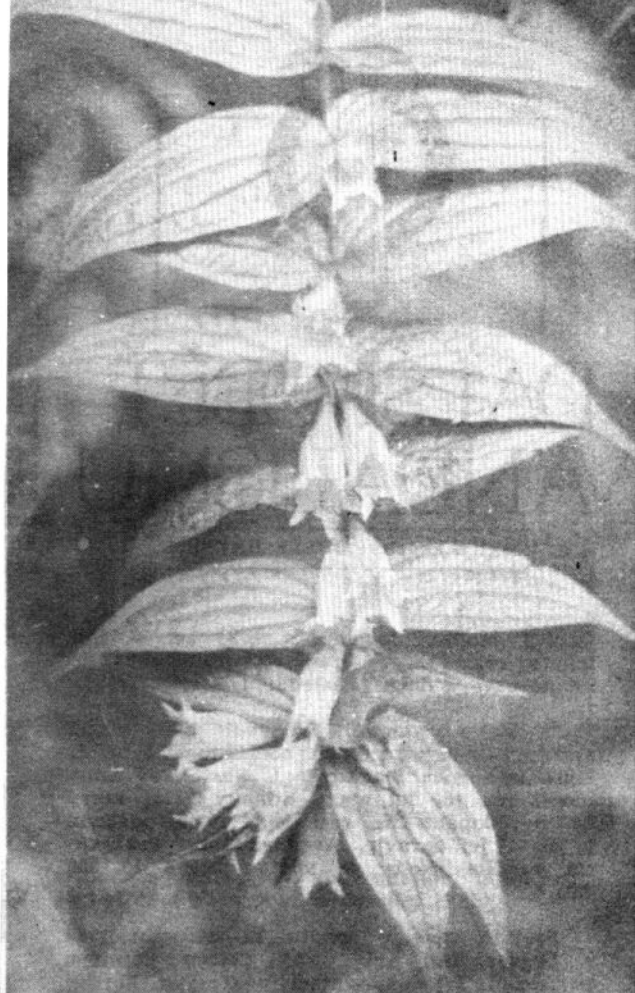
Hořepník tolitovitý obývá jak vápence, tak i kyselé horniny, stoupá z podhůří až do alpského stupně. Jeho stanovišti jsou především horské louky a pastviny, role a nivy, smrkové lesy či kosodřevina.

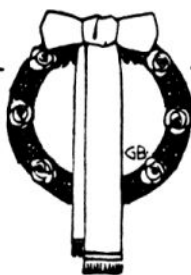
Přes všechny dohady o původu výskytu této dekorativní rostliny v naší oblasti je dobré připomenout, že jde o druh úplně chráněný a ohrožený (taxon CIII) a je třeba takto k němu přistupovat. Část zatím známé lokality u Mariánských Lázní

je ohrožena sešlapem a je proto na Sprá-
vě chráněné krajinné oblasti a jejich spo-
lupracovnících, jak výskyt této krásné
rostliny do budoucna v plné míře zajistí.

Použitá literatura: Jiří Soják- Rostliny
našich hor.

Josef Dostál- Nová
květena ČSSR, 2. díl

DALŠÍ OBĚŤ VANDALISMU

text a kresby: JOSEF BRTEK

V Týdeníku Sokolovska č.25 ze 17.října tohoto roku se na straně dvě mohli obyvatelé tohoto okresu dočíst následující informaci:

"Neznámý vandal předvedl své umění a tupou silou v nočních hodinách z 5. na 6. října v Horním Slavkově. U kostela sv. Anny ulomil cca 150 let starý litinový kříž, který se po dopadu na zem ještě více poškodil a nelze jej opravit. Arcibiskupství Pražskému vznikla škoda ve výši nejméně 10 000 Kčs."

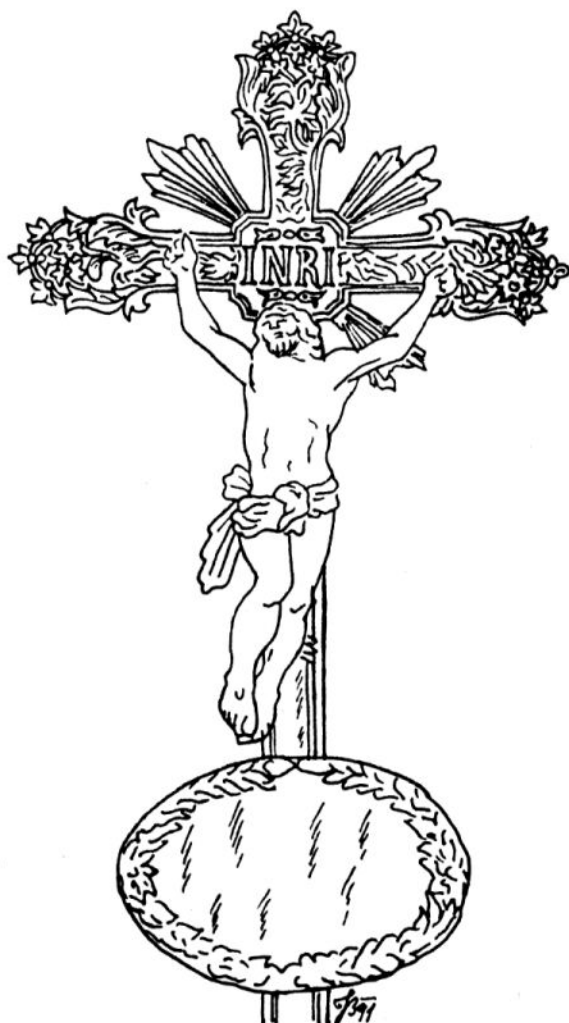
Protože jsme v sobotu 12. listopadu 1988 s pracovníkem ArÚ ČSAV Petrem Hereitem pořizovali fotodokumentaci některých hornoslavkovských památek včetně uvedeného kříže, tehdy ještě celého, rád bych články v Týdeníku Sokolovska poopravil a doplnil o některé další údaje.

Kříž se nacházel venku před kostelem sv. Anny, v rohu, který tvoří severovýchodní stěna presbytáře kostela se severozápadní zdí předsunuté silniční fronty při jeho hlavním vchodu. Kdysi špitální kostel sv. Anny není klasicky orientován západovýchodním směrem podle křesťanské zvyklosti, neboť při jeho opětovné výstavbě po požáru města v roce 1713, která byla ukončena roku 1728, musel neznámý stavitel respektovat nevelký daný prostor, přísně a přesně vymezený cestou do Lokte, blízkým svahem, městským špitálem a jedním z měšťanských domů - dnes zbořeným - a zachovat jednotnost zástavby v těchto místech. Kostel, vyzdobený freskami místního malíře Eliáše Dollhopfa a dnes pohřichu vystavený negativnímu působení vnitřní vlhkosti, je dosud pěknou ukázkou účelného využití tohoto nevelkého stavebního prostoru.

V roce 1901 byl neznámo kde a kým odlit litinový kříž, který se pak až do svého zničení nalézal v popsáném místě. Tvořil ho jednak 70 cm vysoký kamenný sokl, směrem vzhůru se poněkud zužující, a v horní části zkosený a jednoduše profilovaný, jednak vlastní litinový kříž. Do spodní strany soklu je vtěsnán prostý rámeček s letopočtem

1901, který koriguje nepřesný údaj v Týdeníku Sokolovska o stáří památky.

Vlastní litinový kříž, k jehož zničení počátkem října 1991 došlo, byl bez soklu vysoký 195 cm - neznámý vandal si tedy vskutku dal záležet a vyvinul energii, kterou by při špetce inteligence mohl použít k mnohem lepším účelům. Výraz "tupá síla", jakkoliv zní expresivně, je v tomto případě zcela namístě. Na kříži se nacházela proporcčně dobře vyvedená figura Spasitele, vysoká asi 60 cm. Ramena kříže byla vyzdobena a zakončena bohatými, precizně provedenými vegetabilními rozvilinami, dosvědčujícími náročné provedení formy, podle které byl kříž odlit. Středovou tabulku se známou zkratkou INRI (IESUS NAZARENUS REX IUDAE - Ježíš Nazaretský, král židovský), doplňovaly stylizované paprsky mezi

HORNÍ SLAVKOV - litinový kříž u kostela sv. Anny, detail. Stav k 12. listopadu 1988

HORNÍ SLAVKOV - kostel sv. Anny
od severu. V rohu litinový kříž.
Stav k 12. listopadu 1988

rameny kříže, které byly k tabulce připevněny zezadu šroubem či nýtem. V roce 1988 již jedna část paprsků na kříži chyběla (viz kresba). pod nohama věrně provedeného Krista se pak nacházela oválná tabulka, zdobená po obvodu reliéfním motivem květů a listů. Ozdobně jako u jiných křížů tohoto druhu do ní bylo původně patrně vepsáno jméno denátora (denátorů), dnes již zcela setřelé povětrností.

Kříž byl v roce 1988 částečně zkorodovaný, avšak jeho ozdobné prvky byly stále ještě dostatečně zřetelné a všímavý kolemjdoucí se na nich mohl potěšit okem.

Když někdy v roce 1926 dokumentoval hornoslavkovské památky dr. Anton Gnirs z Lokte, zemský konzervátor památkové péče, aby je vydal ve své dodnes nepřekonané topografii památek politického okresu Loket, litinový kříž u kostela sv. Anny do textu knihy nezahrnul. Zdál se mu zřejmě příliš mladý, příliš konvenčně zpracovaný a v tehdejším množství hornoslavkovských památek v porovnání s nimi příliš bezvýznamný, aby mu věnoval byť jen stručnou zmínku. Kříž se však v jeho knize přesto ocitl a to na straně 278 na vyobrazení č. 236, na kterém dr. Gnirs fotograficky zachytil kostel sv. Anny od severu. Tento cenný snímek zachycuje situaci anenského kostela v době, kdy ještě u jeho presbytáře stával měšťanský dům, zbořený po roce 1945, a mimo jiné ukazuje i polohu litinového kříže, který byl tehdy účinně chráněn malým - snad dřevěným - plůtkem, o němž se na

základě jiných analogií můžeme domnívat, že byl odstraněn rovněž po roce 1945.

Litinový kříž u kostela sv. Anny v Horním Slavkově tedy neexistuje. Sokolovsku zato přibyl další kamenný sokl po kříži jako tichý pomník nekulturnosti naší doby. Bohužel, tento případ tu zdaleka není jediný. V témže Týdeníku Sokolovska ze 17. října na téže straně najdeme zmínku o vykradení kostela Nejsvětější Trojice ve Starém Sedle - již druhém za poslední rok. Nadto se na Sokolovsku stala řada dalších kulturních zločinů, které ani neproběhly tiskem - z událostí za poslední čtvrtrok (červenec až říjen 1991) jmenujme alespoň hlavní: vyhoření věže ve zřícenině zámku Hřebený v červenci 1991, vyloupení kostela sv. Josefa v Krásné Lípě u Kraslic v září 1991, zmizení středověkého křížového kamene v Chránišově, výše popsaný vandalismus v Horním Slavkově a nejčerstvěji kolem 20. října 1991 spáchané barbarské poškození mariánského sloupu z roku 1675 v Chodově, který se nacházel na zahradě rodinného domu a nebyl přístupný! A tak bych se závěrem našich zákonodárců, ale vůbec všech, kdo se dnes věnují pletichaření v politice, rád zeptal: Kdy už konečně vybědnete ze svých žabomyších sporů, které vás zneuctívají, a přestanete mluvit o lidských právech pro zločince a ničiteli hodnot, kteří se svými činy z jejich požívání sami vylučují? Kdy budete konečně novelizovat příslušné právní normy tak, abyste nebyli pro smích zlodějům a vandalům ani vy, ani policie, a aby tuto kategorií lidí definitivně opustil pocit bezpečí a beztravnosti, s kterými rozkrádají a pustoší naši zem?

VÝHLED Z PODHORY K ZÁVIŠÍNU, UPROSTŘED NA OBZORU LYSINA (982 m). Foto: WIESER

ING. STANISLAV WIESER

ROZHLADOVÁ MÍSTA

Nejen turisté vyhledávají rozhledová místa v krajině. Dokonce nejen lidé vyhledávají místa, která jim poskytují přehled o území ve kterém se pohybují.

Při poznávání krajiny na výletech jde především o určení viděných útvarů a také o estetické zážitky z výletů ve střídání ročních dob za nejrůznějšího počasí.

Pro cesty na rozhledová místa, z nichž některá nejvýznamnější v naší chráněné krajinné oblasti budou dále jmenována, je nejvhodnější situace za studenou frontou. Velmi těžko lze poměrně krátký interval nejlepší dohlednosti předem určit a vycházku naplánovat. Při vysokém tlaku v atmosféře na podzim a v zimě je v naší oblasti typická inverzní situace s hladinou oblačnosti v 700 - 900 metrech nad mořem. Jak se jeví Slavkovský les při tzv. teplotní inverzi, ukazuje snímek na zadní straně obálky.

Popis viděných vrcholů je na nákrese, jaký býval oblíbenou přílohou turistických průvodců. Perokresby panoramatických výhledů vystihovaly krajinu lépe než nepovedené reprodukce fotografií a přitom

obsahovaly žádané popisy objektů a geografického reliéfu. K bývalé praxi se měl vrátit průvodce "Rozhledová místa v České republice", připravovaný na rok 1991 v nakladatelství Olympia Praha. Bohužel, z ekonomických důvodů kompletně připravený rukopis zatím nevyjde tiskem. Z oblasti Slavkovského lesa byla do průvodce zařazena v kruhových nebo rozvinutých panoramatech rozhledů krajina viděná z Podhory, Krásenského vrchu, Diany a Goethovy rozhledny nad Karlovými Vary.

Území chráněné krajinné oblasti Slavkovský les poskytuje mnohonásobně více rozhledových míst. Avšak takových, která umožňují kruhový rozhled a současně přehled o určitém rozlehlejší a vzájemně navazujícím území, není již tak mnoho. Doporučit lze tyto body na spirále vinoucí se z obvodu ke středu oblasti: Goethova rozhledna, Andělská Hora, Lysina, Chloumecký kopec (panorama publikována v Arnice č.10 r. 1985), ale vrchol zarůstá, Tisovský vrch, Podhora, Lazský vrch, Krásenský vrch, Křížky.

Na popis všech míst, která mě odměnila výhledy za námahu výstupů a dalekých pochodů, bylo by zapotřebí několik stran.

PANORAMA HŘEBENE CÍSAŘSKÉHO LESA Z PLEŠIVCE V KRUŠNÝCH HORÁCH

(BAREVNÁ FOTOGRAFIE ING. STANISLAVA WIESERA NA ZADNÍ STRANĚ OBÁLKY)

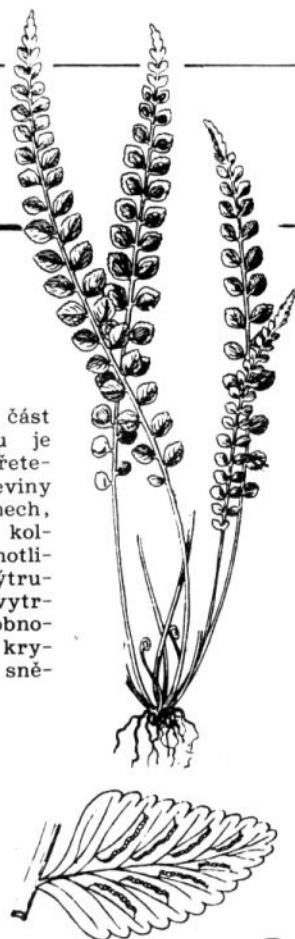
SLEZINÍK KLAMNÝ

Na první straně barevné obálky se vám představuje další zástupce malých kapradin, rostoucích na hadcových skalkách ve Slavkovském lese. Na snímku Stanislava Wiesera je sleziník klamný (*Asplenium adulterinum* MILDE). Mnozí z vás ho znají též pod názvem sleziník nepravý (*A. viride* var. *fallax* Heufl.).

Velikost 1,8 - 20 cm, řapík a dolní část vřetene černohnědá (na barevném snímku je tmavé zbarvení vřetene dobře viditelné), vřeteno je pak nahoře zelené, nekřídlaté, pleviny s tmavým proužkem, lístky ve ± 20 jármlech, 3-8 mm, na rubu žlaznaté, k rovině listu kolmé, shora vyduté, zřetelně řapíčkáté, jednotlivě opadavé; sori ve středu lístku. Zralost výtrusů červenec - srpen. Jedná se o rostlinu vytrvalou, přezimující v podzemních orgánech s obnovovacími pupeny na povrchu půdy, v zimě krytými zbytky odumřelých listů, opadankou a sněhem.

Vyskytuje se na hadcových, magnezitových, zřídka na žulových a dunitových skalách. Aspl. serp. v Čechách - Smrčiny (na saské straně), Slavkovský les, Křemže; na Moravě - Ruda u Žďáru, Raškov a Podlesí u Šumperka, Rojetín u Tišnova, Hrotovice a Hrubšice u Moravského Krumlova, Lhánice a Mohelno; na Slovensku - Sedlice u Prešova.

V České a Slovenské republice druh kriticky ohrožený, blízký vyhynutím (podle údajů "Červené knihy").

Literatura: Josef Dostál, NOVÁ KVĚTENA ČSSR

HISTORIE OBČÍ

Dnes začínáme otiskovat nový seriál Historie obcí Slavkovského lesa. Kolektiv autorů tohoto seriálu chce přiblížit široké čtenářské obci našich spolupracovníků bohatou a mnohdy prastarou historii osídlení Slavkovského lesa. Mnohé obce již zanikly a přesto se stále jejich názvy objevují i na nových mapách, i když již dávno obsahově nevystihují lokalitu. I z těchto důvodů vám chceme alespoň v kostce přiblížit historii míst a historii názvů dnes již lesních tišin, anebo horských luk.

Náš seriál zahájíme malým slovníčkem českých a německých názvů těchto obcí. Stručný slovník pravděpodobně značně usnadní další badatelské úsilí mnohým badatelům. Podotýkáme, že slovník nebude v tomto úvodu vyčerpávající. Budeme se k němu vracet v dalších pokračováních seriálu.

Malá poznámka na konec úvodu. Na každém konci popisu obce bude uveden v závorce pouze nynější autor příspěvku. Tedy bez uvedení historických dokladů a literatury, z které autor čerpal. Mnohy by bylo uvedení těchto materiálů značně obsáhlé. Případní zájemci se mohou spojit našim prostřednictvím, anebo přímo s autorem, s kterým pak mohou konzultovat své další zájmy a dotazy.

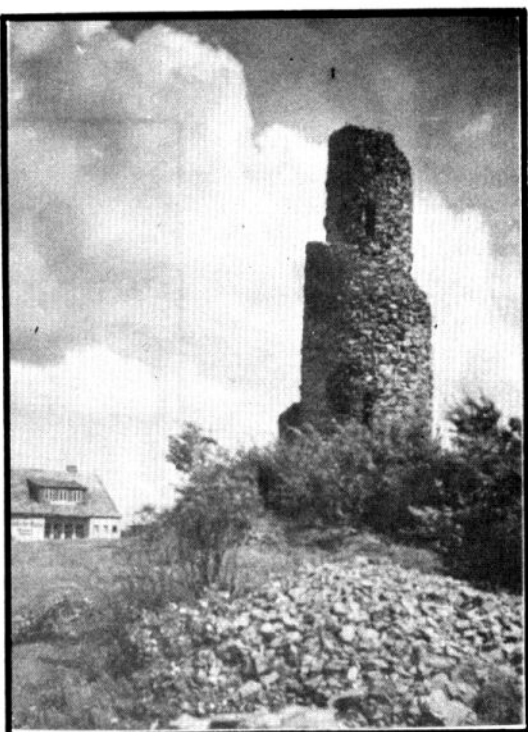
FOTO
NAHOŘE:

MARIÁNSKÉ LÁZNĚ NA DOPISNÍ
POHLEDNICI Z ROKU 1902.
Nynější Hlavní třída, cukrárna a Foto Zdenka Krále. Druhý roh nynější prodejna skla. Ulice vlevo k Městskému úřadu.

Bezvěrov	Sv. Vojtěch	Weserau	St. Adalbert
Bečov nad Teplou		Stadt Petschau	
Brť		Pirten	
Boněnov		Bunnau	
Číhaná		Kschiha	
Český Chloumek		Böhmisch Killmes	
Dražov		Trossau	
Heřmanov		Hermannsdorf	
Hoštice		Hurschk	
Hlinky		Leimgruben	
Hluboká		Unter-Obertiefenbach	
Horní Kramolín		Ober Kramling	
Hamrníky		Hammerhäusel	
Holubín		Hollowing	
Chýlice		Killitz	
Chotěnov		Kutttau	
Jankovice		Enkengrün	
Javorná		Gabhorn	
Kladruby		Kladerlas	
Křepkovice		Schrikowitz	
Kosmová		Goßmaul	
Krásné Údolí		Stadt Schöenthal	
Krásný Jez		Schönwehr	
Louka		Grün	
Mrázov		Prosau	
Měchov		Dorf Mies	
Mnichov u Mar. Lázní		Einsiebel B. Mb.	
Martinov		Marttau	
Michalovy Hory		Michalsberg	
Milíkov		Millikau	
Nová Ves		Neudorf bei Petschau	
Nové Kounice		Neukaunitz	
Otročin		Landek	
Ovesné Kladruby		Habakladrau	
Poutnov		Pauten mit Bahnhof	
Popovice Bohuslav		Pfaffengrün	Paslas
Prachomety		Prochomuth	
Pěčkovice		Peschkowitz	

Pröles	Přílezy
Pistau	Pístov
Sangerberg	Prameny
Rankowitz	Rankovice
Teichhausen	Rybničná
Rojau	Rájov
Lasading	Služetín
Stanowitz	Stanovice
Stadt und Stift Tepl	Teplá Město - Klášter
Töppeles	Teplička
Markt Uttwa	Útvina
Auschowitz	Úšovice
Wischkowitz	Výskovice
Wischezahn	Vysočany
Wasserhauseln	Vodná
Wilkowitz	Vlkovice
Abaschin	Závišín
Zaduba/Hohendorf	Zádub

ZANIKLÉ OBJEKTY

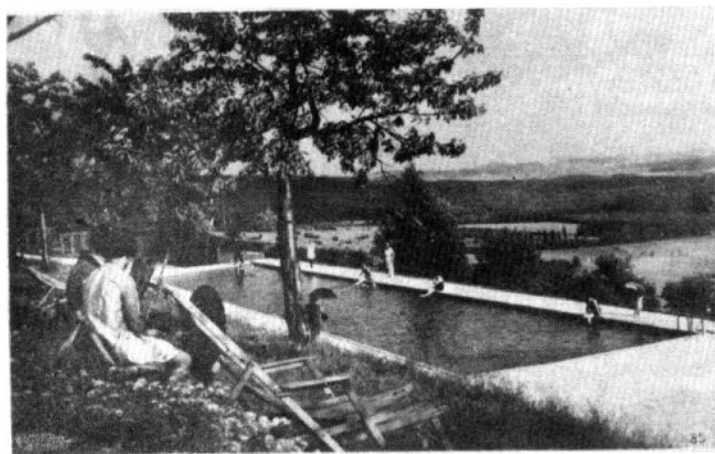
snímek nahoře

POHLEDNICE KRÁSENSKÉ ROZHLEDNY Z ROKU 1940. Zatímco krásenská rozhledna stojí dodnes, výletní restaurace a hotel (na snímku vlevo) již dnes neexistuje.

snímek vedle

PLAVECKÝ BAZÉN V KYNŽVARTU (pohlednice z roku 1930).

Zbytky bazénu v zarostlém terénu lze najít i dnes. Nachází se vpravo pod silnicí u dětské léčebny Lesní dům. Dříve Café - Restaurant Waldheim.

snímek vpravo vedle

VÝLETNÍ RESTAURACE POD VLČÍM KAMENEM - POHLEDNICE Z ROKU 1930. Na místě dnes můžete najít pouze zbytky základního zdiva. Restaurace byla vypálena těsně po ukončení 2. svět. války. Dříve vyhledávaná výletní restaurace Café Volfstein Marienbad se nachází v prostoru nynější státní přírodní rezervace Vlčí kámen.

snímek vpravo nahoře

VOŇKOVA KAVÁRENSKÁ RESTAURACE
"STUDÁNKA NA PALOUČKU"
(ALMBRÜNNL) - GRÜNSKÁ
Kyselka (pohlednice z
roku 1935). V nedávné
době byly zbytky objektu
strženy.

snímek uprostřed

ALŽBĚTINY LÁZNĚ V PRAMENECH
NA DOPISNÍ POHLEDNICI
Z ROKU 1932. Naposledy
objekt sloužil jako domov
důchodců. Po požáru v
roce 1986 objekt chátrá
a máme dojem, že snímek
již patří k dokladům "za-
niklých objektů".

snímek vedle vpravo

MARIÁNSKÉ LÁZNĚ - TEPELSKÝ
DŮM (pohlednice z roku
1917). Na místě tohoto
bloku domů zeje "kráter"
betonu - místo snad bu-
doucích nových areálu
lázeňských objektů Arnika.

CHRÁNĚNĚ NALEZIŠTĚ KŘÍŽKY S ROŽCEM KUŘÍČKOLISTÝM (foto ing.S. Wieser)

ROŽEC KUŘÍČKOLISTÝ (*Cerastium alsinifolium* Tausch) patří mezi endemity Slavkovského lesa (endemit - svým rozšířením výhradně na určitém území omezený taxon). V nynější době kulminuje spor o využití tohoto chráněného území. Stále více odborníků se přiklání k názoru, že naučná stezka pravděpodobně neovlivňuje nynější úbytek výskytu této vzácné rostliny. Viz článek RNDr.A.Klaudisové "Problémy NS Křížky" v Arnice č.28/1991 a příspěvek Petra Nevečeřala v tomto čísle Arniky. Oba články hovoří za další obdobné názory. Úkolem Správy CHKO SL je mimo jiné dbát o zachování původní a vzácné fauny a flóry oblasti a o vytváření vhodných podmínek pro život těchto fenomenů. A tak vyvstává nutnost uspořádat urychleně konsilium odborníků, kteří by zodpovědně stanovili přesné hranice další hry. Jedná se přece o záchranu flóry, která nemá ve světě obdoby. A to není málo nejen z hlediska odborného. Mám dojem, že hodnota morální a lidská je mnohdy daleko vyšší. Čas plyne jako voda...

